

opbouw

Opinieblad voor de Nederlands Gereformeerde Kerken

58
03
8 februari 2014

Verlos ons van de boze

Bevrijdingspastoraat De theologie en de praktijk
Kwade machten, Jezus' krachten **Afrikaanse lessen**

Colofon

Redactie

Ad de Boer, drs. Freddy Gerkema, Coosje Haan,
drs. Pieter Kleingeld, Jordi Kooiman (eindredacteur),
André Maliepaard, Ton Vos, Ide Zinkstok.

Adressen van de redactie

Jordi Kooiman, Heiligenbergerweg 201a, 3816 AJ
Amersfoort, 0337506787, redactie@opbouwonline.nl

Kopij Oplocatie: Ad de Boer, Kombuis 111,
3863 VN Nijkerk, (033) 245 11 06,
oplocatie@opbouwonline.nl.

Kopij moet de dinsdag twee weken voor de
verschijningsdatum binnen zijn.

Website

www.opbouwonline.nl

Administratie

Nico Schenk, Droogoven 7, 3961 EW Wijk bij
Duurstede, (0343) 57 50 27,
administratie@opbouwonline.nl.
Gironummer 404945 t.n.v. Persvereniging Opbouw.

Persvereniging

Opbouw is een uitgave van de Persvereniging
Opbouw. Het adres is dat van de secretaris,
Marga van Gent-Petter, Dennekruid 99, 3068 SG
Rotterdam, persvereniging@opbouwonline.nl.
U kunt lid worden door overmaking van € 15,50
op giro 404945.

Abonnementen

Informatie over een gratis proefabonnement
(6 nummers) en overige abonnementen geeft de
administratie. Abonnementen kunnen elk moment ingaan
en moeten minimaal een maand van tevoren opgezegd
worden, maar om administratieve redenen bij voorkeur
uiterlijk 6 weken voor het eind van het kalenderjaar.

Bezorging

Klachten over bezorging kunt u melden bij de administratie.

Abonnementsprijs

Jaarabonnement € 46,- halfjaar € 25,50. Studenten
€ 23,- per jaar. E-mailabonnement € 37,50 per jaar
(studenten € 15,50). Europa € 85,-. Buiten Europa
Priority € 115,- per jaar. Bij betaling per incasso
€ 1,- reductie. Losse verkoop € 2,- (exclusief porto).

Advertenties en instebers

Informatie en reserveringen:

Nico Postuma, (0341) 842147 / 06 13995905,
adverteren@opbouwonline.nl. Zie voor de formaten
en tarieven www.opbouwonline.nl/adverteren.

Aanleveren materiaal: Uiterlijk dinsdag
anderhalve week voor verschijningsdatum via
adverteren@opbouwonline.nl. Overlijdensberichten
uiterlijk maandag in week van verschijning voor
8.30 uur via adverteren@opbouwonline.nl en tevens
bij opbouw@bredewold.nl.

Opmaak

Grafisch Bedrijf Bredewold, Postbus 86, 8090 AB
Wezep, tel. (038) 376 33 90, fax (038) 376 53 03,
e-mail: opbouw@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle,
Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, tel. (038) 467 00 70

ISSN 0030-3356

Redactioneel

De duivel, demonen, boze krachten, bevrijdingspastoraat. Noem die woorden en het gereformeerde gehoor staat op scherp. Het zijn gevoelige onderwerpen, waar heel verschillend over gedacht wordt.

Toch gaan we er in dit nummer uitgebreid op in. Allereerst omdat de Bijbel er beslist niet over zwijgt. Maar ook omdat onze broeders en zusters op het zuidelijk halfrond prangende vragen stellen over onze westerse, over het algemeen terughoudende opstelling bij deze zaken. In de woorden van een Nigeriaans gemeentelid van Grace Church: 'Ik was verbijsterd toen ik ontdekte dat Nederlandse christenen die zichzelf als bijbelgetrouw zien geen geloof hechten aan het bijbelse spreken over demonen en gebondenheid. Hoe kan het dat jullie meer geloof hechten aan niet-christelijke filosofen dan aan Gods Woord?'

Het citaat komt uit het artikel van Ronald Westerbeek, die in dit nummer lessen leert van Afrikaanse theologen. Veel dichterbij huis is het verhaal van Jaap en Hettie Ophoff, die vanuit gereformeerd-vrijgemaakte achtergrond bij bevrijdingspastoraat betrokken raakten.

Robert Doornenbal duikt in twee pittige maar zeer leeswaardige bijdragen in drie verschillende benaderingen van 'geestelijke strijd' en werpt vervolgens zijn licht op elementen daaruit die we in het brede pastoraat in de gemeente kunnen toepassen.

Ton Vos plant tot slot in Opschrift de kracht van het kruis midden in al ons denken over gebondenheid en bevrijding. 'Geconfronteerd met de macht van de boze moet het Evangelie van het kruis altijd voorop gaan. Dat is het woord dat de diepste duisternis doorbreekt.'

Jordi Kooiman, redactie *Opbouw*

Agenda

Activiteiten binnen de NGK

19 mrt Ontmoetingsdag voor predikantsvrouwen, Waal (Langerak), 10:00 – 16:00 uur. Thema: 'Wat heb jij nodig? Ontdek wat genade met je doet.' Meer informatie en opgeven: Friedeke Vervoorn-Helleman, predikantsvrouwendag@gmail.com.

Overige activiteiten

21- Weekend 'een weg voor samen', Marriage Encounter, Helvoirt.
23 mrt Zie www.marriage-encounter.eu.

1 april- AKZ+-cursus 'De preek – wat doen we ermee?', Apeldoorn. Vier
6 mei collegeavonden met theologische toerusting en praktische toepassing rond de preek. Info: www.akzplus.nl.

3 april Congres 'De God van het Oude Testament', Apeldoorn. Studiedag met bijdragen vanuit de Theologische Universiteiten van Apeldoorn en Kampen en de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding.

In dit nummer:

En verder

Els van Dijk: vuur doorgeven

24

Rubrieken

Categoriaal Jeannette Westerkamp

7

Boeken

8

NGP-blog

18

Wereldwijd

19

Lied van de maand

23

NGJ-rubriek

26

Opschrift

28

Persschouw

30

Oplocatie

31

‘Bevrijdingspastoraat betekent bij ons: luisteren naar de Vader’

Snackbarbevrijding bestaat niet

Jaap en Hettie Ophoff hebben de pastorie waarin ze wonen ‘Huis van vrede’ genoemd. ‘Het is ons verlangen om mensen te helpen ontdekken wie Vader God is. Soms worden mensen daarin belemmerd en tegengehouden door “heersers van de duisternis” (Efeziërs 6:12) en kan bevrijdingspastoraat onderdeel uitmaken van de pastorale zorg”, schrijven ze op hun website. Dat maakt nieuwsgierig, want Jaap is gereformeerd-vrijgemaakt predikant en Hettie is contextueel hulpverlener. Past bevrijdingspastoraat daar wel bij? En hoe werkt dat?

TEKST GERRY BOS-KAPTEIN

In de praktijkruimte, tevens studeerkamer van Jaap, staan behalve zijn bureau vier rode Ikea-stoelen rond een salontafel en tegen de muur leunt een levensgroot houten kruis. Het gesprek verloopt soms aarzelend, aftastend. Hettie en Jaap hebben duidelijk geen zin om in een hokje geplaatst te worden of om verkeerde verwachtingen op te roepen van een soort instantbevrijding. Dat is ook wel te begrijpen, want toen zij in 2006 aan de weg begonnen te timmeren met het toepassen van bevrijdingspastoraat, werd de fundering daarvoor door theologen uit eigen kring stevig bekritiseerd.

Het spreken over de demonen die door Jezus werden uitgedreven (bijvoorbeeld in Marcus 5:1-20, Matteüs 9:32-34 en Matteüs 17:18) en de opdracht die Hij daartoe gaf aan zijn twaalf leerlingen (Lucas 9:1-3) zou volgens deze gereformeerde theologen gekleurd zijn door de cultuur en de tijd van toen, waarin veel minder dan nu bekend was over de oorzaak van allerlei kwalen en ziekten. Het

zou daarbij gaan om ziekten die wij tegenwoordig schizofrenie noemen, of epilepsie. In die visie past geen bevrijdingspastoraat.

In diezelfde tijd riep een collega van Jaap Ophoff op om ‘meer van de Geest’ te verwachten. Dat leidde tot de kritiek dat dit een overspannen verwachting zou kunnen wekken bij gelovigen. Op het charismatische gedachtegoed, dat aarzelend opkwam in gereformeerde kringen, werd afwijzend gereageerd.

Anno 2014 is het ‘Huis van vrede’ in veel rustiger vaarwater gekomen en de Ophoffs benadrukken dat er bij hen zeker geen snackbarbevrijdingspastoraat wordt geleverd. Maar ze blijven ervan overtuigd, nog evenzeer als aan het begin, dat het een gemiste kans is voor pastoraat als je niet ook aan de mogelijkheid denkt dat er duistere krachten aan het werk kunnen zijn. ‘Wij weten ook niet altijd wat God in dit leven wil geven aan bevrijding. Maar Hij heeft zijn leerlingen een mandaat gegeven en dat is niet opge-

houden bij het jaar 95’, zegt Jaap. ‘Het gaat bij het uitdrijven van demonen in het Nieuwe Testament om meer dan een “taalkleed”. Als in de Bijbel staat: “geef de duivel geen plaats”, dan moeten we ons dat nog steeds aantrekken.’

Knokken

Jaap vertelt hoe hij als predikant strijd en ruzies zag onder kerkelijke leiders waar de hele gemeente onder leed. Steeds meer raakte hij ervan overtuigd dat er naast de botsing van karakters een element van geestelijke oorlogsvoering om de gemeente van Christus meespeelde. Dat maakte hem rijp voor de weg die zijn vrouw daarna ging. Hettie draagt – net als Jaap zelf overigens – een moeilijke familieverhouding en een pijnlijke jeugd met zich mee. Bij Hettie leverde dit ‘voortdurend herrie in mijn hoofd op. Het leven was vaak zo ellendig voor me dat ik al met buikpijn wakker werd: weer een dag die ik door moest zien te komen. Het was knokken om te leven.’ ‘Het was soms zo erg’, zegt Jaap, ‘dat ik als ik een tijdje van huis weg

Jaap en Hettie Ophoff in de praktijkruimte van hun 'Huis van vrede'. (foto Jaco Klamer)

moest, ik er niet zeker van was of ze nog zou leven als ik terugkwam.' Hettie vult aan: 'De zondagen waren het ergst. Hoe mooier de diensten waren, des te heviger maakten wij ruzie, omdat er in mij tegenkrachten loskwamen. Dat begon onderweg naar huis al. De avondmaalszondagen meed ik het liefst, ik voelde dan een enorme onrust die me de kerk uitdreef.'

'Je hele bestaan en je hele wezen veranderen niet door een enkel bevrijdingsgebed'

Bij het volgen van een cursus bij de Stichting Koinonia (een organisatie voor pastorale en psychosociale hulpverlening) ontmoette Hettie een vrouw met een verleden als het hare, die 'bevrijd' was. Dit verraste Hettie zo dat ze erover ging lezen en tot de conclusie kwam: dat wil ik ook. 'Baat het niet dan schaadt het niet.' Ook Jaap verdiepte zich in het onderwerp bevrijding en aan hun vriendenkring vroegen ze voor Hettie te bidden als ze deze weg op ging. Er waren vrienden die hen voor teleurstelling wilden bewaren en zeiden: 'Je hebt gewoon een heel zwaar

verleden en het is logisch dat het is zoals het nu is. Verder zul je niet komen.' Maar Hettie dacht: 'God, laat maar zien wat U dan doet. Als het waar is dat bevrijding mogelijk is voor mij, dan wil ik het meemaken.'

Stil

Hettie legde in 2004 contact met een pastoraal therapeute die bevrijdingspastoraat verleende. Bij die intake kreeg ze een A4'tje met vragen. Hettie: 'Ik kreeg een intakegesprek waarbij die lijst ter sprake kwam en na een halfuur zei ze: "Ik weet genoeg."' Bij het bevrijdingsgebed was ook Jaap aanwezig. 'Het gebed was helemaal uitgeschreven, om te voorkomen dat er zaken niet benoemd zouden worden. Hettie werd ook gevraagd een geloofsbelijdenis uit te spreken. Wat mij opviel aan dat gebed, was dat de rechtsgrond onder de duistere krachten werd weggehaald. Door Hetties verleden waren die bij haar via allerlei ingangen binnengekomen en die hadden nu geen poot meer om op te staan.' Hettie: 'Het werd stil in mijn hoofd na dat gebed, meteen. Dat had ik helemaal niet verwacht. En de hele zwarte kant was weg, dat gevoel van "jij bent niet geliefd, jij hoort er niet te zijn, jij bent waardeloos". Daarna kon ik vertrekken en zei ze: "Je bent nu bevrijd, ga daaruit leven."'

Poten

De psychische en geestelijke problemen van Hettie werden hier dus benoemd als gevolg van 'duisternis' die was binnengekomen. Maar als je een trauma oploopt in je jeugd, wil dat toch niet zeggen dat daarmee 'de duisternis' of 'demonen' in je leven binnenkomen? Hettie: 'Ja, maar zo is het soms wel! Niet elk trauma levert duisternis op, maar sommige dingen die gebeuren zijn duisternis. Seksueel misbruik bijvoorbeeld. Daarom is het ook zo erg wanneer er in de kerk geen aandacht voor is dat je behalve getraumatiseerd te zijn ook een ingang voor duistere machten in je leven kunt hebben gekregen. Het is zo belangrijk dat daar hulp bij komt, dat er voor bevrijding gebeden wordt!' Jaap geeft aan dat dit inzicht voor hen heel verrijkend is geweest en dat het een gemiste kans is als een pastor niet aan de mogelijkheid denkt dat er duistere machten in het spel kunnen zijn.

Maar wanneer en hoe geef je de machten van de duisternis dan recht? Daar kun je toch als slachtoffer geen verantwoordelijkheid voor hebben? Jaap: 'Nee, dat klopt, het slachtoffer haalt die machten niet binnen. Maar degene die als volwassene een kind iets aandoet wel. Kleine kinderen hebben recht op bescherming door volwassenen. Als zij die bescherming

Hettie Ophoff: 'Wij doen geen pastoraat of hulpverlening zonder gebed.' (foto Jaco Klamer)

niet geven, zal de duivel niet denken: deze is minderjarig, hier houd ik mijn poten thuis. Nee, zo'n kwade macht zegt: "Ik wil graag gebruikmaken van wat er in jouw leven is gebeurd. Ik wil wel even onderstrepen dat je waardevol bent. Je bent niets!" Daarom zijn wij heel blij met wat God ons heeft laten zien, want ik heb een heel andere vrouw teruggekregen.'

Hettie vult aan dat haar leven weliswaar bevrijd was, maar dat ze na een tijdje merkte dat haar trauma's er nog wel waren en konden opspelen. 'Ik leerde dat instantbevrijding niet bestaat. In het leven van een mens speelt God een rol en ook duisternis kan er een plek hebben, maar daarnaast heb je ook een psyche die getraumatiseerd kan zijn. Dat bid je niet weg. Je hele bestaan en je hele wezen veranderen niet door een enkel bevrijdingsgebed.'

Hele mens

Na de bevrijding van Hettie zetten de Ophoffs zich in voor bevrijding van anderen, samen met een team vanuit het noorden van Nederland. Sinds een paar jaar zijn er minder aanvragen voor bevrijding en het team functioneert ook niet meer, maar juist de laatste paar maanden is de vraag weer wat toegenomen. Uit verschillende delen van het land komen mensen naar het 'Huis van vrede'.

In protestantse kring zijn de Ophoffs één van de weinigen die aan bevrijdingspastoraat doen. 'In Veendam werkt nog iemand op die basis,' zegt Hettie, 'maar verder is mij niemand bekend die dit doet, behalve Wilkin

van de Kamp, waar ook gereformeerden bevrijding zoeken.' Jaap vult aan dat er voor gereformeerde predikanten weinig speelruimte is om over dit onderwerp te spreken of te schrijven. Zelf heeft hij ook ervaren dat niet iedereen dat op prijs stelt.

De mensen die de praktijk van Jaap en Hettie opzoeken, hebben vaak veel therapie gehad. 'Maar er is weinig therapie waar gebeden wordt met mensen. Wij doen geen pastoraat of hulpverlening zonder gebed. Dat is heel wezenlijk. We geloven vooral in de kracht van de Vader, in de liefde van Jezus, in het werk van de Heilige Geest. De term bevrijdingspastoraat betekent bij ons veel meer: bidden en luisteren naar de Vader. Wat zegt God tegen jou? Dat is belangrijk en genezend en helend. De mogelijkheid om te bidden dat duistere machten verdwijnen uit iemands leven is een aanvulling, maar geen los verkrijgbaar concept. Het gaat om de hele mens: lichamelijk, geestelijk en psychisch. Vaak hebben mensen geen bevrijding nodig, maar een ander inzicht, of moeten ze iets in hun leven veranderen om weer in contact met God te komen.'

Hettie heeft intussen een professionele opleiding tot contextueel hulpverlener gevolgd. Ze heeft daarin nu een praktijk (zie www.journey-to-freedom.nl). 'Wat wij hier willen, is mensen tot de Vader brengen, tot herstel brengen en tot hun doel laten komen. Vaak is hun relatie met God verstoord geraakt en dan gaan we op zoek hoe dat komt. Ik merk

dat mensen die hier in de praktijk komen vaak geen open relatie met God hebben en niet weten wat luisterend bidden is, en dat ook doodeng vinden. Het liefst denken ze dat God in Nieuw-Zeeland zit, of op de gang staat. Terwijl je leven pas vrij en verrijkt wordt als je een levende relatie met de Vader kunt hebben. Daar geloof ik in, niet in een pasklare oplossing, zo van "dit is je probleem, dus dan bidden we daarvoor en dan is het klaar". Het komt wel voor dat iemand gewoon te veel van ons verwacht of zich vastklampt aan een plaatje van hoe het bij iemand anders ging. Maar iedereen is uniek en soms komt er ook geen genezing. Het is een illusie om te denken dat je voor de rest van je leven klaar bent als je hier de deur uit gaat. En een bevrijdingsgebed gaan we niet zomaar bidden. Het is hier geen huis van bevrijding, maar een huis van vrede.'

Gerry Bos-Kaptein is journaliste en studeert theologie aan de TU Kampen. Ze is lid van de GKv Meppel.

Globaal overzicht van de questionnaire Geboren om vrij te zijn, van Wilkin van der Kamp

In 15 pagina's wordt gevraagd naar het gezin van herkomst, verslavingen of psychische klachten bij ouders of grootouders, medicijngebruik, aandoeningen, slaapproblemen en de emotionele conditie. Ook de mentale conditie wordt doorgenomen met vragen naar slechte eetpatronen, vormen van verslaving, relatieproblemen, leugenachtigheid, ongehoorzaamheid, concentratieproblemen en onreine gedachten. Daarnaast bevat de lijst nog vragen naar de geestelijke conditie: leest u in de Bijbel, bidt u, bent u met water gedoopt, bent u ook met de Heilige Geest gedoopt, twijfelt u aan uw verlossing, koestert u bitterheid, haat of wrok, bent u zich bewust van vervloeking in uw leven? De vragenlijst wordt gecompliceerd door een 'overzicht occultisme', met de kopjes afgoderij, toverij (magie), waarzeggerij, geesten van doden raadplegen, occulte gaven, bezit van occulte voorwerpen.

Categoriaal

Uit de kerk naar de cel

TEKST JEANNETTE WESTERKAMP

Eens in de maand ga ik naar een vrouwengevangenis voor een kerkdienst. Het is daar altijd een internationale bedoening, met vrouwen uit Nederland, Zuid-Amerika, China, Rusland, landen daartegenaan... Wie geen Nederlands of Spaans kan, kent misschien een beetje Engels. Op een zondag zit June in de dienst. Ze is een vrouw van rond de zestig, met grijs golvend haar rond haar gezicht en een mantelpakje. Op een of andere manier past ze niet tussen de vrouwen in detentie, die toch ook heel verschillend zijn. Ze ziet er verloren uit die eerste keer. Als ik vraag of ik de dienst in het Engels moet vertalen, veert ze op. Ja graag! Na de dienst vertelt ze me dat ze Amerikaanse is en dat er geen mensen in de buurt zijn die Engels als hun eerste taal spreken. 'Maar', zegt ze er glimlachend bij, 'misschien is het goed dat ik de mensen om me heen niet versta. Er is veel om over na te denken.' Ze wil erg graag een Engelse bijbel, want het duurt waarschijnlijk tijden voor ze die uit haar bagage krijgt.

Zes maanden lang zit ze elke keer als ik er ben in de dienst. Ze komt altijd even zeggen wat haar heeft aangesproken in de preek. Het lijkt erop dat ze zich al snel heeft neergelegd bij haar detentie.

Op een zondag van de zesde maand vertelt ze me dat ze die week voor de rechter moet verschijnen. Wil ik met haar bidden?

Ze kwam Nederland binnen op doorreis, zegt ze, en had drugs in haar koffer. Ze heeft geen idee hoe het in haar bagage kwam, maar voor ze wist wat er gebeurde, zat ze in een Nederlandse gevangenis. Haar bezige leven stond stil.

Thuis werkte ze als vrijwilliger voor haar kerk. De kinderen de deur uit, haar man nog aan het werk: ze had tijd genoeg. En nu dit. 'Je hoeft niet te bidden voor vrijlating

hoor', zegt ze. 'De advocaat is optimistisch. Ik heb mijn leven lang niets met drugs te maken gehad en heb ook geen schulden. Maar ik wil God niet voor mijn karretje spannen, snap je? Wil je voor rust bidden?'

De keer daarop is ze er weer. Toch niet vrijgesproken? 'Maar je geen zorgen', zegt ze na de dienst en ze wuift met haar hand denkbeeldige zorgen weg. 'Dankjewel voor je woorden. Je weet niet half hoe die preken hier aankomen. Het is alsof je voor mij preekt: over je druk maken over dingen die niet van belang zijn en werken voor dingen terwijl de belangrijkste gratis zijn. Ik ga Jesaja 55 in mijn cel weer eens goed lezen. Mijn advocaat is woedend dat ik niet vrij ben, maar ik zei tegen hem: "Laat maar. Ik zit liever in de gevangenis dan dat ik de taak van de rechters over moet nemen. Lieve help, hoe weet je nou wat waar is? Wat een verantwoordelijkheid!'

'Tijd is hier heel anders geworden, relatief', vervolgt ze. 'Of misschien meer verticaal dan horizontaal. Ik was zo druk met de kerk en met geloven en met erover praten en lezen, maar weet je: ik had God nooit ontmoet.' Ze krijgt tranen in haar ogen, maar zegt dan met een lach: 'Ik moest hier komen, naar Nederland, om God te ontmoeten. Ik wist niet eens dat het kon. Op mijn leeftijd!'

'Ik schrijf met mijn dominee en hij weet niet waar ik het over heb. Ik zie er zelfs een beetje tegenop om weer naar de kerk te gaan daar. Hoe kan ik het uitleggen? Ik deed allemaal mooie dingen voor God, maar nu ben ik mét God en vanzelf doe ik dan ook wel weer dingen voor anderen hier. Het is hier zo verschrikkelijk saai. Er is zo weinig te kiezen dat ik helemaal tot mezelf en tot God kwam. Snap je dat?'

Ze kijkt me aan. Ik knik voorzichtig en vraag me af: Is dat zo? Heb ik ook een (klooster)cel nodig?

Jeannette Westerkamp is parttime justitiepredikant namens de NGK Houten.

Boeken

Werken aan je moraal

TEKST BART CUSVELLER

Dit is een gevaarlijke recensie. Niet omdat er zo veel opruiends van te verwachten valt. Wel omdat een ethicus is gevraagd te bespreken wat een niet-ethicus over ethiek geschreven heeft. Het is maar al te verleidelijk om te klagen: 'Nou, nou, kan dat niet wat nauwkeuriger?' Een dergelijke recensie loopt het gevaar zomaar voorbij te gaan aan de kernvraag: slaagt dit boek in zijn opzet? En dan slaagt de recensie niet in zijn opzet!

Ook hebben we het over een gevaarlijk boek. Het zou namelijk wat met je kunnen doen. Het kan je zomaar aan het denken zetten, misschien zelfs veranderen. En voor sommigen is dat geen veilig perspectief; nadenken over de moraliteit van je eigen gedrag. Maar misschien moet je het juist dan lezen of gebruiken met de mensen waarmee je in je beroep, je persoonlijke leven of onderwijssituaties te maken hebt.

De auteur, Nicolien de Jong, is docente psychologie aan de academie Sociale Studies van de Christelijke Hogeschool Ede. Zij wordt regelmatig geconfronteerd met studenten die eenzijdig, onkritisch of onherkenbaar omgaan met opvattingen over goed en kwaad. In de heftig veranderende tijden van nu, en zeker ook in de context van je beroepsuitoefening, kan dat tot ongelukkige situaties leiden. Vandaar dat de psycholoog vraagt: hoe doe je dat, je verhouden tot je moraal, de ander, je beroep en je geloof?

De Jong neemt de lezer mee in een verkenning van deze onderwerpen, met als doel 'je eigen moraal boven tafel te krijgen'. Dit doet zij steeds aan de hand van een casus uit de beroepspraktijk, waarover gesprekspartners verschillend denken, en aan de hand van modellen die inzicht geven in die verschillende opstellingen. Daardoor kan de lezer bepalen aan welke kant

van het spectrum hij staat en bewust omgaan met de diversiteit in verhoudingen tot zijn eigen morele identiteit.

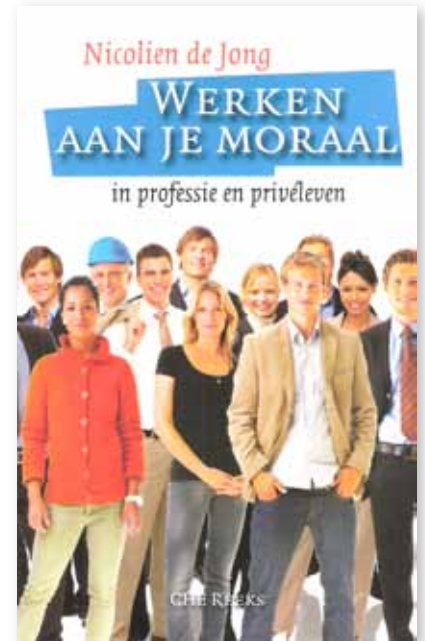
Stellingname

Om te beginnen moet gezegd worden dat het boek erg prettig leest. Niet alleen de opzet met casuïstiek en rijtjes, maar ook de schrijfstijl is verzorgd en toegankelijk. Hier is iemand aan het woord met zowel ideeën als ervaring en onderbouwing.

De Jong doet ook handreikingen en suggesties om de materie bijvoorbeeld met gespreksvragen en opdrachten verder uit te werken. Dit kan diensten bewijzen aan onderwijsgroepen op opleidingen of in gesprekskringen over geloof in je werk binnen kerken en gemeenten.

Omdat het onderwerp van het boek niet is hoe het nu zit met goed of kwaad, is de schrijfster steeds voorzichtig met uitspraken over ethiek en moraal. Ze bespreekt liever het model van Narvaez over 'fasen van morele educatie' dan dat ze positie inneemt in de veelheid van opvattingen over 'hoe het eigenlijk moet'. Het gaat haar er steeds om aan de orde te stellen wat mensen kunnen doen wanneer zij zelf in zo'n situatie van verscheidenheid of conflict terechtkomen.

Dit perspectief op omgaan met verscheidenheid doet ruimhartig aan en roept eerder op tot morele vorming dan tot ethische stellingname. Daarbij wordt de indruk gegeven dat morele vorming een kwestie is van leren reflecteren en dat morele problemen vooral denkproblemen zijn, maar het is de vraag of dit zo is. Wie een christelijke beroepsuitoefenaar wil worden, moet meer leren dan reflecteren en denkoefeningen. Die moet zich ook blootstellen aan ervaringen en emoties, en vaak aan gezag en discipline. Intussen ontkomt De Jong niet aan een zekere inhoudelijke stellingname,

met name in het laatste hoofdstuk over het gezag van geloof in ethische en morele situaties. Daarin gaat het steeds meer de kant op van het perspectief van de schrijfster op bijvoorbeeld de bandbreedte van diversiteit en christelijke moraal, het gezag van het geloof en de aard van mens, samenleving en moraal. En dan ben ik er niet langer zeker van dat ik het nog met de schrijfster eens ben. Maar dan zijn we weer op het punt beland waar ik mee begon: het gevaar om als specialist inhoudelijk over een boek te oordelen dat niet inhoudelijk specialistisch wil zijn, maar dat aan het denken wil zetten over vastgeroeste opvattingen over de manier waarop je met die inhoud kunt omgaan. En als dat zo is, dan is de schrijfster eigenlijk ook wel weer in haar opzet geslaagd. Het zette me aan het denken. Gevaarlijk, hoor, zo'n boek.

Jong, N. de (2013), *Werken aan je moraal in professie en privéleven*. CHE Reeks. Boekencentrum Zoetermeer. 160p. € 15,90.

Bart Cusveller is Lector Ethiek van de zorg aan de Christelijke Hogeschool Ede en lid van de NGK Ede.

Dit is geen verdediging

TEKST IDE ZINKSTOK

De meeste boeken die het christelijk geloof verdedigen zijn behoorlijk rationeel. Het boek van Francis Spufford heeft een andere insteek. Hij gaat veel meer op zoek naar het algemeen menselijke, in emotie en ervaring, en probeert te laten zien wat christenen en anderen verbindt. Dit leidt wel weer tot andere tegenstellingen, maar toch... Door zijn ongewone aanpak, die ook nog humoristisch is, is er een bijzonder boek ontstaan, dat tot nadenken stemt over de fundamenten van het geloof.

Reclame

De auteur begint zijn boek met allerlei vooroordelen tegen christenen, waarvan de belangrijkste is dat ze belachelijk zijn omdat ze geloven in een schijnwerkelijkheid, dan wel uitgaan van een eigen werkelijkheid waardoor de dingen anders zijn dan ze lijken, of het nu gaat om eten of om seks.

Eigenlijk is het vreemd dat atheïsten zo veel moeite doen om christenen te bestrijden. Spufford vindt dat anderen van een illusie uitgaan en laat dat zien aan de hand van een reclame op een Londense bus: 'God bestaat waarschijnlijk niet. Dus maak je niet ongerust en geniet van het leven.' Genieten is slechts één dimensie van het leven. Er zijn veel meer dimensies, zoals verdriet, hoop, vreugde, verveling, tederheid. Genieten gaat voorbij aan het lijden van mensen die ernstig ziek zijn of voor zo iemand moeten zorgen. Soms valt er ook te genieten, als een bijzondere ervaring, bijvoorbeeld mooie muziek die je opeens uittilt boven het verdriet dat je had, als een vorm van genade.

Newton

Spufford wil het woord 'zonde' niet gebruiken, omdat dat verkeerde associaties oproept als aangename ondeugden, genot dat vroeger verboden was. Hij kiest voor de uitdrukking: 'menselijke neiging om dingen te verkloten' (MNoDtV). Dat gevoel

herkent iedereen: je valt jezelf tegen doordat je iets lelijks hebt gedaan of gezegd tegen iemand of iets positiefs niet hebt gedaan.

Maar we zijn niet alleen maar slecht. Als je inzicht krijgt in je gedrag en je schuld erkent, ontstaat er juist ruimte voor verandering. De auteur geeft het voorbeeld van John Newton, die het prachtige lied 'Amazing grace' maakte toen hij nog slavenhandelaar was – één van de ergste. Dit lied was wel het begin van zijn omkering.

Islam en Jodendom zijn godsdiensten van de orthopraxie, met heel veel regels voor het gedrag die niet gemakkelijk maar wel uitvoerbaar zijn. Het christendom is anders: de lat ligt onmogelijk hoog (zie de Bergrede). Bovendien gaat het ook nog om de intentie. Naast liefdevol eigenbelang is verkeerd.

Verrassend

We leven in een onvolmaakte wereld en zelf zijn we ook niet perfect: we zijn lichamelijk en fysiek kwetsbaar en doen een hoop dingen verkeerd. En we lijden. Soms komen we zo vast te zitten dat we hulp zouden willen hebben van buiten, van God (als die bestaat). Soms vragen we Hem ook daadwerkelijk om hulp. Maar antwoord komt er niet.

En toch, bij mensen die de mogelijkheid openhouden dat Hij wel bestaat (die 'de gok wagen'), ontstaat er later vaak een beleving dat er toch een antwoord is gekomen. Mooi beschrijft Spufford wat er kan gebeuren als je de stilte opzoekt en gewoon gaat luisteren. Hij gaat niet zozeer van de rede uit als wel van de emotie, waarbij het transcendentale niet vreemd hoeft te zijn.

Het is natuurlijk geen bewijs voor het bestaan van God, maar afwezigheid van dat bewijs wil niet zeggen dat dus bewezen is dat God niet bestaat. Het lijden is voor christenen niet anders dan voor anderen en vaak even onbegrijpelijk. De gedachte dat God

liefde is, helpt niet altijd. Maar God is in Jezus (Yeshua) wel deelgenoot geworden in ons lijden. En zo kom je bij vergeving en genade. De God van het christendom veroordeelt namelijk niet. Hij kent mensen, weet waar ze mee worstelen en houdt van hen. Zonder tegenprestatie. Ook als alles mislukt in hun leven of als ze er zelf een puinhoop van maken. Vergeving voelt verrassend.

Het is een wonderlijk boek. Christenen doen het niet beter dan anderen. Ook de geschiedenis van de kerk is niet fraai. Maar door Jezus is de kerk er voor de vergeving, waardoor we niet krampachtig hoeven te leven. Het boek heeft mij heel erg laten nadenken over veel vragen. Het biedt geen oplossing, maar wel een richting. Al blijft het de vraag of het boek hele en halve atheïsten overtuigt.

Spufford, F. (2013), *Dit is geen verdediging*. Ten Have Utrecht. 224p. € 18,95.

Ide Zinkstok is neerlandicus, lid van de NGK Ede en lid van de redactie van *Opbouw*.

Wie zijn die heersers en machthebbers van de duisternis?

Geestelijke strijd: drie benaderingen

'Onze strijd is niet gericht tegen mensen maar tegen hemelse vorsten, de heersers en de machthebbers van de duisternis, tegen de kwade geesten in de hemelsferen.' Efeziërs 6:12 is een basistekst bij het thema 'geestelijke strijd', maar in christelijke kring wordt hier heel verschillend over gedacht. Ik onderscheid drie benaderingen: **traditioneel-gereformeerd, (post)modern en charismatisch. Aan de hand van de bekende drieslag van het (eigen) vlees, de wereld en de duivel wil ik deze benaderingen vergelijken.**

TEKST ROBERT DOORNENBAL

I. De traditioneel-gereformeerde benadering

Wie zich verdiept in het onderwerp geestelijke strijd, stuit vanzelf op Calvijn. Elke gelovige heeft, als kind van Christus, te maken met de listen en hinderlagen waarmee satan ons kwelt, waarschuwt hij. Tegen de duivel en zijn demonen hebben we een 'open oorlog' te voeren, 'zonder einde en zonder onderbreking'.

In de gereformeerde traditie krijgt deze strijd vooral vorm door het consequent beoefenen van een christelijke levensstijl. Klassiek uitgedrukt gaat het om de dagelijkse bekering en heiliging van de christen, oftewel: de strijd tegen het eigen vlees. Paulus spreekt ook wel over het afleggen van de 'oude mens' met zijn begeerten. 'Vlees' staat hierbij voor een leven waarin het ongehoorzame, opstandige en zondige zelf centraal staat, in plaats van het dienen van God en de medemens. We komen het woord 'vlees' (in relatie tot zonde)

vooral tegen in Paulus' Galatenbrief. In de NBV is 'vlees' vervangen door uitdrukkingen die de essentie ervan beogen weer te geven: onze eigen kracht (3:3), het bevredigen van eigen verlangens (5:13), gericht zijn op eigen begeerten (5:16), onze eigen wil (5:19), onze zondige natuur (6:8). Daartegenover roept Paulus ons op om te wandelen in (of naar) de Geest.

Aannames

In het Nieuwe Testament staat het woord 'wereld' – wanneer dit in negatieve zin wordt gebruikt – voor de totaliteit van de onverzonde, van God vervreemde mensheid, die geregeerd wordt door de zonde. In de gereformeerde benadering zijn christenen niet alleen geroepen om de verleidingen van de wereld te weerstaan, zoals de 'begeerte des vlezes, de begeerte der ogen en een hovaardig leven' (1 Johannes 2:16, NBG-vertaling), maar minstens even belangrijk is het om vernieuwd te worden in ons denken en (zelf)-bewustzijn. Anders

gezegd: om 'elk bedenkensel als krijgsgevangene [te] brengen onder de gehoorzaamheid aan Christus' (2 Korintiërs 10:5, NBG-vertaling).

Volgens de gereformeerde opvatting heeft de geestelijke strijd primair een interne oorzaak, namelijk het eigen boze hart

De gereformeerde theologie is er gevoelig voor dat de waarheid over de werkelijkheid door de invloed van de boze in het duister wordt gehouden, terwijl allerlei leugenachtige, afgodische levensbeschouwingen en ideologieën ervoor in de plaats worden gesteld. Vanuit dit gezichtspunt kan de geestelijke strijd worden omschreven als een conflict tussen ware en

De traditioneel-gereformeerde benadering: het Woord en het gelovige gebed zijn voldoende voor het doven van de pijlen van de boze. (schilderij van Peter Paul Rubens)

onware aannames en overtuigingen over God, mens en wereld. Het is de combinatie van Woord en Geest die christenen moet beschermen tegen wereldse denkpatronen (en tegen dwaalleringen).

Tegelijk wordt ingezien dat Christus niet alleen is gestorven voor de zonden van individuen, maar uiteindelijk ook voor de vernieuwing en heling van de schepping zoals deze bedoeld was door God (2 Korintiërs 5:19, Kolossenzen 2:19-20). Daarom mag in de naam van Christus overal het verderf worden tegengegaan: in de gemeenteraad en in de kunsten, in de collegezaal en in het bedrijf.

Pijlen

Een vraag waarover verschillend wordt gedacht, is hoeveel gezag en invloed de machten der duisternis nog kunnen uitoefenen na de overwinning van Christus via kruis en opstanding. Over het algemeen geldt dat de calvinistische traditie Gods soevereiniteit benadrukt en het overaccentueren van de macht en invloed van de duivel afwijst. Zijn bestaan wordt niet ontkend, maar hij moet niet te veel aandacht en daardoor 'eer' krijgen. Belangrijk is vooral dat de satan en zijn demonen moeten wijken wanneer Christus in de verkondiging van het Evangelie tot ons komt en getuigt van zijn genade. Als gelovigen zijn wij bekleed met Christus' overwinning, met zijn gerechtigheid, waarheid en heil. Het Woord en het gelovig gebed zijn voldoende voor het doven van de pijlen van de boze (Efeziërs 6:10-18).

Aanhangers van het traditioneel-gereformeerde model menen dat de huidige belangstelling voor het bevrijdingspastoraat onbedoeld in de hand kan werken dat pastoranten afhankelijk worden van een specialist op het gebied van 'bevrijding'. Of dat ze worden aangemoedigd om hun persoonlijke verantwoordelijkheid af te schuiven onder het motto 'the devil made me do it'.

Volgens de gereformeerde opvatting heeft de geestelijke strijd primair een interne oorzaak, namelijk het eigen boze hart (Matteüs 9:4, Johannes 3:19). Concrete zonden moeten niet worden gedemoniseerd en ze kunnen niet worden 'uitgedreven'. Pastoranten zullen zelf hun zonden moeten onderkennen en belijden, vergeving aanvragen (of schenken) en een andere levensstijl leren beoefenen.

II. De (post)moderne benadering

In de (post)moderne benadering is er weinig belangstelling voor de strijd tegen het vlees (onze 'oude natuur'). Dat wordt geassocieerd met een ouderwets en psychologisch ongezond accent op zonde en schuld. Ook hoeven we geen aanvallen van de duivel te verwachten, want hij is niet meer dan een symbool of metafoor voor het kwaad. Demonen zijn evenmin een realiteit. Een term als 'bezetenheid' is een tijd- en cultuurgebonden interpretatie van een psychische problematiek of geestesziekte.

Bezien vanuit het tweede model staat de praktijk van bevrijdingspastoraat

voor een ritueel dat soms betekenisvol kan zijn voor de pastorant. Tegelijk klinkt de waarschuwing dat iemand in een dergelijke pseudotherapeutische setting psychische schade kan oplopen of dat een bestaand probleem wordt verergerd. In elk geval is er geen sprake van dat er daadwerkelijk demonen worden uitgedreven.

Mythisch

In de (post)moderne benadering van geestelijke strijd ligt vóór alles het accent op de 'wereld', dat wil zeggen op een bovenindividuele en tegelijk immanente dimensie. Hierbij oriënteert men zich vooral op Paulus' spreken over machten en krachten, zoals in het eerder geciteerde Efeziërs 6:12. Paulus zegt niet dat wij deze machten moeten confronteren, binden of uitdrijven.

Een dergelijke oproep ontbreekt ook in Galaten 4:3, waar Paulus spreekt over onderworpenheid aan 'de eerste beginselen der wereld' (SV). De NBV vertaalt dit als 'machten van de wereld' en de NBG als 'wereldgeesten'. Moderne theologen menen dat Paulus hier en elders mythische uitdrukkingen gebruikt om te verwijzen naar menselijke tradities en maatschappelijke structuren. Machten, krachten, overheden, heerschappijen en wereldbeheersers staan dan voor politieke, sociale, economische en religieuze machtsstructuren. Paulus geloofde dat deze in principe overwonnen waren, al konden ze nog wel invloedrijk zijn. In bijvoorbeeld Kolossenzen 2:15 ('Hij heeft de overheden en machten ontwapend en openlijk tentoongesteld en zo over hen gezegevierd', NBG-vertaling) zou het gaan over de impact van de kruisiging op het gemeenschappelijke leven van de vroege christenen. Hun geloof in de opgestane Heer ('Kurios') hielp hen de pretenties van de machtsideologie van het Romeinse Rijk te doorzien, en zich te verzetten tegen de verering van de keizer als 'kurios'.

Cultuurexorcisme

'De Heilige Geest maakt de machten voor het geloofsoog "klein"', schreef H. Berkhof in zijn *Christus en de machten* (1952). 'Ze hebben zich wel opgeblazen tot almachtige totaliteiten, maar de gelovige ziet ze in hun werkelijke proporties, als niet méér dan een stukje geschapen werkelijkheid, dat

slechts door en onder de Schepper kan bestaan en bovendien door vele andere geschapen werkelijkheden wordt begrensd.

Tegelijk geldt dat 'de grote vraag' voor de gemeente telkens opnieuw is 'welke machten nú het leven onder hun ban trachten te krijgen'. Waakzaamheid voor elke vorm van ideologisering blijft geboden. In dit verband valt soms de term 'cultuurexorcisme': de demonische machten achter een bepaalde cultuur of ideologie (denk bijvoorbeeld aan het nazisme) moeten ontmaskerd worden.

In de (post)moderne benadering is er weinig belangstelling voor de strijd tegen het vlees

Positief gesproken moet de gemeente laten zien hoe een mens bevrijd van de machten kan leven. 'Wij verkondigen aan de macht van de Mammon alleen dan de veelkleurige wijsheid Gods, als wij in ons leven betonen dat wij vrij van haar en zó gelukkig zijn. (...) Wij weerstaan het sociale onrecht en de desintegratie der maatschappij alleen, wanneer in ons samenleven barmhartigheid en gerechtigheid regeren en de sociale verschillen hun scheidende macht hebben verloren.'

Walter Wink

De Amerikaanse nieuwtestamenticus

Walter Wink publiceerde in de jaren '80 een invloedrijke trilogie over de 'powers'. Je zou zijn benadering post-modern kunnen noemen, omdat hij de geestelijke machten niet op rationeel-wetenschappelijke gronden wil verklaren of ontmythologiseren, zoals moderne theologen geneigd zijn te doen. De machten en krachten waar Paulus over spreekt, zijn meer dan alleen beeldtaal voor maatschappelijke structuren.

Tegelijk gelooft Wink niet dat zij bestaan als persoonlijke, geestelijke wezens. Aan de ene kant zijn de machten deel van zichtbare machtsstructuren, zoals politieke systemen en hun officiële vertegenwoordigers, maar aan de andere kant is er óók sprake van een bovenmenselijke identiteit, ethos of 'geest' die instituties kunnen aannemen en die hun een eigen karakter verleent. De machten en krachten staan dus voor de innerlijke en uiterlijke aspecten van een bepaalde manifestatie van macht. Geestelijke strijd betekent bovenal het tegengaan van destructieve machten, zoals het ongebreidelde kapitalisme, of ideologieën als het racisme, en het jezelf inzetten voor vrede en gerechtigheid.

III. De charismatische benadering

In de charismatische benadering ligt het accent vooral op het kosmische conflict tussen God en de machten van het kwaad. In het Oude Testament worden deze machten onder

meer aangeduid als sinistere, chaosgerelateerde, vijandige wateren of zeemonsters, zoals Leviathan en Rahab. Ook komen we het motief tegen van rebellerende goden of gevallen engelen die zich tegen hun Schepper verzetten.

In het Nieuwe Testament kristalliseert de strijd zich rondom de Zoon van God, Jezus Christus. Zoals we lezen in 1 Johannes 3:8, NBG-vertaling: 'Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, dat Hij de werken van de duivel verbreken zou.' Jezus kwam om de 'heerser van de wereld' te overwinnen (Johannes 12:31, Psalm 110:1) en daarmee de gebondenen te bevrijden, ook van eventuele plagen die hen kwelden. 'Hij trok als weldoener door het land en genas iedereen die in de macht van de duivel was, want God stond hem bij' (Handelingen 10:38, NBV).

Op zijn beurt gaf Jezus zijn discipelen de opdracht om het Evangelie te verkondigen, met daarbij de belofte van bijbehorende tekenen, zoals het uitdrijven van demonen (Marcus 16:18-20). In deze traditie stonden de eerste apostelen en zo ging het nog geruime tijd door. Wonderen van bevrijding en genezing vormden in de gehele vroegchristelijke literatuur verreweg de meest geciteerde oorzaak van bekeringen.

Dergelijke wonderen komen we ook vandaag nog tegen, in frontlinies van zending en missie in niet-westerse landen, maar ook dichterbij. Aanhangers van de charismatische benadering wensen deze traditie voort te zetten, overigens vanuit het besef dat dit niet kan zonder eerst bekleed te zijn met de wapenrusting Gods.

Autopech

Opvallend binnen de derde benadering is de grote diversiteit. Grofweg tekenden zich twee stromingen af, die ik betitel als 'charismatisch-evangelisch' en 'liturgisch-sacramenteel'. Bij charismatisch-evangelisch komen we in de sfeer van populaire conferenties, cursussen, seminars, lezingen, publicaties en dvd's over bevrijdingspastoraat. Bekende namen in dit verband zijn Derek Prince, Peter Horrobin en Wilkin van de Kamp. Zij geloven dat niet alleen niet-christenen, maar ook veel christenen bevrijd moeten worden van demonen die hen 'binden' op een bepaald terrein van hun leven.

De (post)moderne benadering: geestelijke strijd betekent bovenal het tegengaan van destructieve machten, machtsstructuren en ideologieën in de wereld, zoals het ongebreidelde kapitalisme, en het jezelf inzetten voor vrede en gerechtigheid. (foto Udo Springfield / Creative Commons-licentie)

De charismatische benadering: er is een kosmisch conflict gaande tussen God en de machten van het kwaad. (foto Mathias Krumbholz)

Sommige auteurs in deze stroming, zoals de Amerikaan C. Peter Wagner, spreken over een complete strategische oorlogvoering tegen de duivel of (lager in de 'hiërarchie') tegen zogeheten territoriale geesten. We komen deze gedachte ook tegen in de populaire romans van Frank Peretti. Typerend voor de charismatisch-evangelische stroming is dat men sneller dan daarbuiten bepaalde nare situaties typeert als (een gevolg van) geestelijke strijd. Zelfs autopech, een computercrash of een andere tegenslag wordt in verband gebracht met de geestelijke wereld.

De liturgisch-sacramentele stroming vinden we met name in de Anglicaanse en de Rooms-Katholieke Kerk. Hierin is veel duidelijker sprake van een theologische, kerkelijk-organisatorische en pastorale inkadering van de zogenoemde 'ministry of deliverance' dan in de eerstgenoemde stroming. Terughoudend als men is om persoonlijke problemen of bepaalde ongewone verschijnselen aan demonische invloeden toe te schrijven, zoekt men intensieve samenwerking met psychologen, psychiaters of criminologen. Niettemin is er in deze substroming wel sprake van invloeden vanuit de charismatische vernieuwing van de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw. Vandaar dat ik heb ge-

kozen voor het overkoepelende label 'charismatisch'.

Tussen en binnen deze twee stromingen bestaan er forse verschillen van inzicht over een aantal vragen. Ik noem er een paar, zonder ze verder uit te werken. Kunnen christenen last hebben van demonische gebondenheid? Is er een relatie met wat wel wordt genoemd 'innerlijke genezing'? Is het nodig om de naam en/of rang van de demonische entiteit te weten? Zijn sommige demonen verbonden met specifieke zonden (denk aan een 'geest van onreinheid')? Helpt het om demonen zich te laten manifesteren, om via die weg informatie te verkrijgen, of moeten ze bevolen worden om zich rustig te houden? Is het überhaupt raadzaam of zinvol om demonen te ondervragen (het zijn immers per definitie leugengeesten)? Moet de pastor de mogelijkheid van zonden of vervloekingen door de generaties heen exploreren? Kunnen fysieke ruimten demonisch 'besmet' zijn en een vorm van geestelijke reiniging nodig hebben?

Conclusie

We hebben gezien dat christenen verschillend denken over geestelijke strijd, al zijn er geen waterdichte schotten tussen de drie geschetste benaderingen. Vooral in de laatste decennia is er sprake van levendig grensverkeer. Zo worden de con-

ferenties van Wilkin van de Kamp (typerend voor model 3) ook bezocht door christenen uit de gereformeerde gezindte.

Zelfs autopech, een computer-crash of een andere tegenslag wordt in verband gebracht met de geestelijke wereld

Kijkend naar de drie dimensies van vlees, wereld en duivel zou je – sterk versimpeld – het volgende kunnen concluderen: wie de nadruk legt op de actuele, destructieve activiteit van de duivel staat relatief meer open voor bevrijdingspastoraat dan wie vooral de strijd tegen het (eigen) vlees accentueert. En wie bij geestelijke strijd primair denkt aan de dimensie 'wereld', zal een grotere inzet voor sociale gerechtigheid bepleiten. In het volgende artikel (pagina 14-16) wil ik laten zien hoe alle drie de modellen iets bij te dragen hebben aan onze gemeenschappelijke roeping in en voor het Koninkrijk van God.

Dr. R.J.A. Doornenbal is verbonden aan de Academie Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede en lid van de NGK Ede.

Heel belangrijk is de rol van geestelijk onderscheidingsvermogen, om te kunnen onderkennen wat er precies aan de hand is. (foto Jaco Klamer)

Geestelijke strijd en bevrijdingspastoraat

Wees waakzaam én nuchter

In mijn vorige artikel (pagina 10-13) schetste ik drie benaderingen van geestelijke strijd: traditioneel-gereformeerd, (post)modern en charismatisch. Hoe zijn die benaderingen nu te duiden? Kort gezegd ben ik van mening dat de Bijbel de realiteit van duivel en demonen serieus neemt, maar niet als een op zichzelf staand thema dat voortdurend om de aandacht van christenen vraagt. Daarom spreek ik het liefst over de 'dienst der genezing' van de kerk, die in het omvattende kader staat van discipelschap en, nog breder, Gods Koninkrijk.

TEKST ROBERT DOORNENBAL

Jezus belichaamde en verkondigde het Koninkrijk Gods, dat wil zeggen: Gods dynamische regering. De kerk is geroepen om instrument, teken en voorsmaak van dit Koninkrijk te zijn. De oproep aan mensen om zich tot God te bekeren is daarin inbegrepen.

De diverse geschriften van het Nieuwe Testament zijn gericht op het versterken van drie c's: 'communio' (de band met Christus), 'communitas' (de gemeenschap van christenen onderling) en 'commissio' (het gezonden-zijn in de wereld). Bij onze inzet rondom deze laatste taak, bijvoorbeeld via vormen van missionair en diaconaal werk, zullen we onder meer stuiten op bovenindividuele machten die haaks staan op Gods wil en wet.

De gedachte van de (post)moderne benadering dat een geest een reële, interne kracht is binnen een menselijk instituut, vind ik wel overtuigend. De geest of het klimaat van een bepaalde sociale structuur of organisatie (een bedrijf, school of zelfs een kerkelijke gemeente) kan ongezond zijn, of zelfs ronduit giftig. Ook een cultureel denkpatroon, een ideologie of een politiek bestuur kan schadelijk zijn. Het is goed om ons hiervan bewust te zijn, zodat we de negatieve invloed hiervan door gebed en gerichte actie kunnen bestrijden.

Justinus

Als volgelingen van Christus dienen wij ons toe te leggen op de navolging (D. Bonhoeffer), op het onszelf oefenen in discipelschap. Dit betekent onder meer het strijden tegen het 'eigen vlees'. Dat is een terecht accent binnen de gereformeerde traditie van geestelijke strijd.

In de vroege kerk zag men ook het belang in van levensheiliging én het elkaar daarin steunen, zoals mooi tot uiting komt in het volgende voorbeeld. Een tot het christelijk geloof bekeerde filosoof uit de tweede eeuw na Christus, Justinus, schreef over het onderwijs dat hij aan jonge christenen gaf. In de samenleving van zijn dagen, zo maakt hij duidelijk, lieten niet-christenen zich in met de volgende vier zaken: (1) seksuele avonturen, (2) occulte praktijken, (3) materialisme (het ongebreideld najagen van rijkdom en spullen) en (4) xenofobie (angst voor, vijandschap of zelfs geweld jegens vreemdelingen). Wie christen wil worden moet, aldus

Justinus, een levensstijl aanleren die hier haaks op staat. Anders gezegd: hij moet leren leven in de vrijheid die Jezus schenkt als het gaat om onze verslavingen, hebzucht en angsten.

Wat valt vervolgens op in de christelijke gemeenschappen van destijds? (1) Gelovigen steunden elkaar om tegen de stroom van de omringende cultuur in te zwemmen als het gaat om seksuele losbandigheid. (2) Men distantieerde zich van elke vorm van occultisme, alsook van de satan en zijn werken (rondom de doop was hier een speciaal ritueel voor). De vroege christenen stonden erom bekend dat ze in de naam van Jezus en door zijn kracht demonen uitdreven. (3) Gemeenten richtten een fonds op voor de noodlijdenden; vermogende christenen werden geacht hierin te delen van hun overvloed. (4) Christenen legden zich toe op 'xenofilia', of anders gezegd: gastvrijheid. Dit was met name geïnspireerd door Jezus' uitspraak: 'Ik was een vreemdeling en u hebt Mij gastvrij onthaald' (Matteüs 25:35b, Herziene Statenvertaling). Fascinerend, niet? Deze zaken zijn – 'mutatis mutandis' – volop actueel in onze tijd!

Heling

Tot aan Christus' wederkomst is er ook een belangrijke rol weggelegd voor het pastoraat, in de brede zin van het woord: gerichte aandacht voor de hele mens, diens omgang met God, de naaste en zichzelf. Daarbij kunnen ook problemen van allerlei aard en de thema's levensheiliging en discipelschap ter sprake komen, inclusief mogelijke bezwaren of weerstanden hiertegen.

Binnen het pastoraat kan er behoefte zijn aan zorg en in dat kader kan er specifieke aandacht nodig zijn voor de dienst der genezing. Deze kan op heel verschillende manieren vorm krijgen, aangezien het hierbij niet alleen gaat om lichamelijke genezing, maar, in bredere zin, om heling.

Ik wil dit illustreren aan de hand van wat ik recent meemaakte.

Enige tijd terug was ik op ziekenbezoek bij een randkerkelijke kankerpatiënt, die zijn einde zag naderen. Het klinkt misschien wat hard, maar hij kwam op mij over als iemand die tamelijk veel klaagt en die teleurgesteld is, zelfs ietwat verbitterd. Ook bleek dat de vrouw van de stervende man

gekwetst was door de soms scherpe verwijten van haar man. Al ruim een jaar deed zij haar uiterste best een goede mantelzorger te zijn, maar de sfeer rondom het ziekbed was geregeld negatief. Zij had dit echter nooit openlijk uitgesproken en hij had haar niet om vergeving gevraagd. Dit alles – en meer – kwam naar boven toen ik hem vroeg of hij klaar was om te sterven en God te ontmoeten. Tijdens ons gezamenlijke gebed hierna, dat ons allen diep raakte, merkte ik dat er iets van heling plaatsvond; geen lichamelijke genezing, maar belijdenis van schuld, het vragen om en aanvaarden van vergeving, verzoening en heling van emotionele wonden. Bij het afscheid heerste er vrede in het huis, sjalom.

Binnen het pastoraat kan er behoefte zijn aan zorg en in dat kader kan er specifieke aandacht nodig zijn voor de dienst der genezing

'Bringing healing into dying,' zoals men het in de Anglicaanse Kerk zo fraai uitdrukt, behoort ook tot de dienst der genezing. Dit neemt uiteraard niet weg dat het gebed voor zieken onmisbaar is, zowel de voorbede tijdens de eredienst als de gebeden thuis of elders. Bij sommige zieken leidt het gebed, al dan niet in combinatie met de ziekenzalving (Jakobus 5), tot genezing. Anderen genezen niet, maar ervaren wel innerlijke vrede en kracht om hun ziekte te dragen (zie het boek *Vergeving en genezing. Ziekenzalving in de christelijke gemeente* van M.J. Paul).

Het ervaringsgegeven dat het veel voorkomt dat iemand na gebed en/of ziekenzalving niet lichamenlijk wordt genezen, is moeilijk te accepteren. Het wordt er niet makkelijker op als medegelovigen suggereren dat God altijd wil genezen en dat het aan onszelf ligt als dit toch niet gebeurt. Het Nieuwe Testament spreekt genuanceerd(er) over dit complexe vraagstuk, zo blijkt uit de studie *The devil, disease, and deliverance. Origins of illness in New Testament*

Gevolgen van demonische gebondenheid komen we vooral tegen bij mensen die met vormen van occultisme in aanraking zijn gekomen – iets wat helaas steeds meer gebeurt, naarmate het proces van ontkerkelijking en ontkerstening voortschrijdt. (foto Jaco Klamer)

thought (2010) van John Thomas. De overgrote meerderheid van nieuwtestamentische verwijzingen naar ziekte geeft geen indicatie van de oorzaak ervan. Soms is dit wel het geval, bijvoorbeeld als er sprake is van een zonde. Er wordt meestal niet bij vermeld om wat voor zonde het gaat, al is het opvallend hoe vaak er – indirect – wordt gewaarschuwd voor een gebrek aan vergevingsgezindheid (zie bijvoorbeeld Matteüs 6:12, Lucas 17:3 en 2 Korintiërs 2:10-11). Hoe dit ook zij, zonde leidt niet automatisch tot ziekte. En al is het voor ons moeilijk te doorgronden, soms is het God zelf die wegens zonden een bepaalde ziekte zendt (1 Korintiërs 11:30-32) of nog erger (Ananias en zijn vrouw vielen dood neer, Handelingen 5). Denk ook aan de waarschuwing van Jezus in Johannes 5:14, NBV: ‘U bent nu gezond; zondig daarom niet meer, anders zal u iets ergers overkomen.’ Of aan het belang van schuldbelijdenis, zoals we dit tegenkomen in Jakobus 5:16, NBV: ‘Beken elkaar uw zonden en bid voor elkaar, dan zult u genezen.’ Heel belangrijk in dit verband is de rol van geestelijk onderscheidingsvermogen, om te kunnen onderkennen wat er precies aan de hand is.

In het Nieuwe Testament wordt slechts in een klein gedeelte (ongeveer 10 procent) van de verwijzingen naar ziekte een demonische invloed als oorzaak genoemd. Daarom is het raadzaam om terughoudend te zijn bij het koppelen van een bepaalde ziekte of kwaal aan de werking van satan en/of demonen. En zelfs als

dit verband er blijkt te zijn, dan nog is genezing niet ‘gegarandeerd’. Dit leren we van Paulus’ ‘doorn in het vlees’, waarbij het waarschijnlijk ging om een lichamelijke kwaal: God schonk Paulus wat hij nodig had aan geduld en moed om hiermee om te gaan, maar Hij haalde de doorn zelf niet weg, ook al was deze afkomstig van een ‘engel van Satan’ (2 Korintiërs 12:7). Het hanteren van zijn ziekte, hierbij vertrouwend op Gods genade, was bedoeld om bij te dragen aan wat je zou kunnen noemen het proces van Paulus’ heiligmaking, die kennelijk belangrijker was dan zijn genezing.

Bevrijding

In het kader van de dienst der genezing, die zoals gezegd zelf weer deel uitmaakt van het bredere pastoraat, kan het in speciale gevallen nodig zijn om – liefst in teamverband – in de naam van Jezus een boze geest uit te werpen en/of een demonische binding te verbreken. Praktische suggesties hiervoor staan beschreven in *Geestelijke strijd. Demonie en bevrijding in christelijk perspectief* (2002) of *Demonen en de macht van Jezus. Knellende vragen en vergeten thema’s in de Dienst der Bevrijding* (2012). Gevolgen van demonische gebondenheid komen we vooral tegen bij mensen die met vormen van occultisme in aanraking zijn gekomen – iets wat helaas steeds meer gebeurt, naarmate het proces van ontkerkelijking en ontkerstening voortschrijdt. Als gereformeerden hebben we hier veelal weinig verstand van en

ervaring mee. Soms zie je dat sommigen doorslaan in hun (door angst ingegeven) reactie op dit punt. Een voorbeeld is de recente vernietiging van stapels schoolagenda’s door de leiding van het reformatorische Pieter Zandt-college, omdat er een occulte afbeelding in zou staan. Het is goed om waakzaam te zijn, maar we moeten hierbij de nuchterheid niet uit het oog verliezen (1 Petrus 5:8).

Als het gaat om de pastorale hantering van mogelijke occulte bindingen, zouden we vooral moeten leren van de liturgisch-sacramentele stroming binnen de charismatische benadering (zie het vorige artikel). Daarin is de theologische en kerkelijke inbedding het grootst en de kans op extremen, misstanden of pastorale schade het kleinst. Een wijze benadering is verwoord door nieuwtestamenticus Graham Twelftree: ‘We moeten zo min mogelijk aandacht besteden aan demonie als pastoraal gezien mogelijk en verantwoord is. Maar we moeten het demonische confronteren zo veel als pastoraal nodig is.’ Een geoefend onderscheidingsvermogen is hierin van cruciaal belang, inclusief gedegen kennis van zaken, ook op psychologisch terrein. Gelukkig verschijnt hierover steeds meer inzichtgevende literatuur, bijvoorbeeld *Revelations and possession* van de Amerikaanse psycholoog T. Craig Isaacs (2009).

Slotsom

Als volgelingen van Jezus Christus worden we de wereld in gestuurd om te doen wat Hij ook deed: het Evangelie verkondigen, bidden, liefhebben, strijden tegen het eigen vlees, de wereld en de duivel, en lijden verdragen. Dit alles in de kracht van de Geest en met behulp van de benodigde gaven die Hij ons schenkt. Hierbij dienen we telkens te bedenken dat het gaat om de uitbreiding van Gods koninkrijk en dat Hij het is die de strijd voert en het kwaad overwint. Daarom komt niet aan mensen of bedieningen maar alleen aan Hem de eer en de heerlijkheid toe.

Dr. R.J.A. Doornenbal is verbonden aan de Academie Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede en lid van de NGK Ede.

Samen een weekend weg

verrassend goed voor je relatie!

www.eenwegvoorsamen.nl

weerheim
Revalidatie Techniek

Verkoop Verhuur Nieuw & Gebruikt

Groot assortiment

Sta-op en relax-stoelen Hoog-laag bedden: Drie en vierwielers:

Wij leveren en repareren hulpmiddelen
Ook kunnen wij op maat produceren of aanpassen

Laat u deskundig voorlichten. Vraag vrijblijvend inlichtingen.
Desgewenst demonstratie aan huis

Showroom Stationsweg 183 3771 VG Barneveld Tel.0342-412 763
www.weerheim.org Rijswijk-Delft Tel. 015-2123046

waardevol Leven

NIEUW!
€ 17,50

Met thema's als:
orgaan-donatie, dementie, eenzaamheid, anticonceptie, sedatie, abortus, mantelzorg, levenseinde, reanimatie.

Bestellen via www.npvzorg.nl/waardevolleven

npv Zorg voor het leven

LAAT UW HART WERKEN VOOR ONDERWIJS IN GHANA

WORLD SERVANTS

+ GEEF VOOR NIEUWE KLASLOKALEN IN DAGBIRIBOARI

50 STENEN €25

1 ZAK CEMENT €10

WWW.WORLDSERVANTS.NL/STEUNGHANA

CBF COÖP COÖLEN ANBI

Met de NCB op weg

De N.C.B. heeft als doel de behartiging van de geestelijke en stoffelijke belangen van haar leden in het bijzonder en van alle blinden en slechtzienden in het algemeen.

Kent u blinden of slechtzienden? Wijs hen dan de weg naar de N.C.B.

DE GRONDSLAG VAN DE N.C.B. is de Bijbel Als GODS ONFEILBAAR WOORD!

Nederlandse Christelijke Blinden- en slechtziendenbond

Adres secretariaat: Mevr. J. v.d. Berg-Simonse
Lange Waand 16b
7783 ES Gramsbergen

Adres penningmeester: J. van An del
Oude Bodegraafseweg 18D
2411 AH Bodegraven
Tel 0172-615883

K.v.K. te Amsterdam 40532845 / ANBI nummer 800302710
Bankrekening: NL14INGB0002858940

NGP-blog

Persoonlijk functioneren staat veel beter op de kaart

TEKST GIJS BRONSVELD

Regelmatig wordt er in den lande gediscussieerd over nut en noodzaak van de NGP. Graag draag ik aan deze discussie een steentje bij. Het gaat mij dan vooral om de persoonlijke vorming van de studenten van de NGP. Deze is vergeleken met de start in 2006 beduidend verbeterd. Dit komt in het bijzonder naar voren bij de voorbereiding van de eindstages. De studenten schrijven ter voorbereiding een startdocument met daarin een beknopt levensverhaal en leerdoelen met het oog op hun persoonlijk functioneren.

De studenten hebben een reëel en diepgaand inzicht ontwikkeld in hun eigen persoonlijkheidsstructuur en hun sterke en zwakke punten

In het verleden was de invulling van deze leerdoelen vaak diffuus en onaf. Supervisor en stagedocent moesten dan nog het nodige werk verrichten om te zorgen dat de leerdoelen duidelijk geformuleerd werden. Tegenwoordig is dat niet meer nodig. De studenten hebben het volledige programma 'Persoonlijk Functioneren' gevolgd bij Dick Mostert. Dat leidt tot een fundamenteel inzicht in hun eigen gedrag.

De pastorale stage van een week, die in 2010 aan het eind van het derde jaar werd toegevoegd, geeft de studenten de gelegenheid om de vaardigheden die ze bij het vak 'Pastoraal Gesprek' hebben opgedaan in de praktijk te brengen. Deze stage levert nieuw zelfinzicht op.

Ook door de toevoeging van een assessment in 2011 heeft de opleiding er een belangrijk instrument bij gekregen. Het assessment biedt een scan van het geheel van competenties die relevant zijn met het oog op het predikantschap. Hierdoor hebben de studenten een reëel en diepgaand inzicht ontwikkeld in hun eigen persoonlijkheidsstructuur en hun sterke en zwakke punten. Het formuleren van persoonlijke leerdoelen voor de eindstage is dan nog slechts een fluitje van een cent.

De kwaliteit van het startdocument voor deze stage is de laatste jaren aanzienlijk toegenomen. Tijdens het voorbereidingsgesprek voor de stage is er daardoor alle ruimte om in te zoomen op de vraag op welke wijze de reeds geformuleerde leerdoelen het beste uit de verf kunnen komen.

Ik stel samen met de leden van het kernteam dankbaar vast dat de NGP aan deze persoonlijke vorming een belangrijk bijdrage levert.

Ds. Gijs Bronsveld is predikant van de NGK Hattem en docent aan de NGP.

Wereldwijd Fresh Expressions

Hoe is het mogelijk dat parallel aan de diepgaande secularisering zo veel nieuwe missionaire initiatieven opbloeien vanuit de kerken in Engeland? Bisschop Graham Cray vertelde erover tijdens een seminar over 'kerkelijk pionieren' in Utrecht op 20 januari.

TEKST RICHARD ROEST

Graham Cray is auteur van één van de meest spraakmakende rapporten uit de Anglicaanse kerk: *Mission-shaped church*. Dat rapport uit 2004 beschrijft de theologische basis en praktijk van 'fresh expressions'.

PKN Pioniersplekken geeft de volgende omschrijving van dat Engelse begrip: 'Een fresh expression is een vernieuwende vorm van kerk-zijn, die aansluit bij onze veranderende cultuur en allereerst gericht is op mensen die het Evangelie niet kennen en niet (meer) betrokken zijn bij een bestaande kerk.' De theologische doordenking hiervan benadrukt vier principes:

Missionair. We zijn een gemeente in gehoorzaamheid aan de 'missionaire' Heilige Geest. God is een zendende God en wij volgen als missionair volk om goed nieuws te zijn. Ons hele leven wordt immers ingeschakeld door Gods genade.

Contextueel. Het is van belang om vanaf het begin aansluiting te vinden bij je specifieke context. We verdiepen ons in de situatie van diegene met wie wij het Evangelie willen delen. Vorm en inhoud worden daarop afgestemd. Surfdues aan de kust, senioren in tehuizen en Surinamers in een volksbuurt verdienen een eigen geluid en aanpak.

Discipelschap. Het dagelijks leven in de voetsporen van de levende Heer Jezus krijgt veel aandacht. Zie waar God werkt en werk mee als leerling.

Kerkelijk. De 'fresh expressions' zijn bijna altijd verbonden met bestaande kerken. Het kerkelijk leven is een 'mixed economy' geworden, waarin bestaande traditionele kerken de bakermat zijn voor nieuwe uitingen van kerk-zijn en waarbij beide elkaar bestuiven en erkennen.

underpinned by prayer, ongoing listening and relationship with the wider church

De fases van een 'fresh expression'.

Impact

Bisschop Cray gaf veel gewicht aan de eerste fase van een 'fresh expression': een tijd van bezinning en gebed, om Gods wil te zoeken. Een tijd om te luisteren. Cray waarschuwt ervoor overhaast te werk te gaan of al snel met een zondagse samenkomst te starten.

De tweede fase is liefhebben en dienen, om zo richting de wijk of het netwerk goed nieuws te zijn. De derde stap is bouwen aan een gemeenschap. En vervolgens komt het ontdekken van discipelschap en leven met Jezus in beeld. De laatste, vijfde fase zou je de vorming van een kerk kunnen noemen.

In de Anglicaanse kerk hebben de 'fresh expressions' een enorme missionaire impact. Onlangs verscheen een rapport dat uitwees dat in tien regio's in Engeland ('dioceses') 518 initiatieven zijn gestart, waarin 20.863 personen actief zijn. Van die betrokkenen is een groot deel afkomstig uit een randkerkelijke of niet-kerkelijke situatie. Die mobilisatie treft mij, evenals de kleinschaligheid (bij de initiatieven zijn gemiddeld 44 mensen betrokken) die het makkelijk maakt om niet-kerkelijken erbij te betrekken.

Wijsheid

Wat kan dit alles de NGK brengen? Een

nieuwe inspiratie voor hoe de kerk er kan uitzien. En het lef om ruimte te geven aan nieuwe typen leiderschap, met meer apostolische trekken. Graham citeerde een collega: 'Your future is at your edge.' Dat prikkelt mij.

Nu merk ik in de NGK weinig formele hindernissen om te pionieren. Tegelijk zijn we nog voorzichtig en bereiken we weinig nieuwe doelgroepen of andere lagen van de samenleving. Wel is Kerk 20.21, vanuit ons Missionair Steunpunt, gericht op dit soort pionieren, met de nadruk op discipelschap.

Ik denk dat we in 'fresh expressions' veel wijsheid kunnen vinden voor onze toekomst. Ik kan niet anders dan er met enthousiasme naar verlangen om dieper te luisteren naar de wijk waar ik woon en nog eens rond te kijken in RijnWaarde, waar nu al dienstbaarheid in de wijken en voorzichtige gemeenschapsvorming plaatsvindt. Wil jij ook verder geïnspireerd raken? Bekijk de korte filmpjes van Pioniersplekken van de PKN op www.pkn.nl/missionair. Zie ook www.freshexpressions.org.uk.

Ds. Richard Roest is gemeentestichter en predikant van RijnWaarde (NGK Utrecht Leidsche Rijn).

Leren van Afrikaanse theologie

Heil bevrijdt en maakt heel

Boze geesten en demonische belasting: het staat westerse christenen doorgaans niet op het netvlies. Heel anders is dat bij onze broeders en zusters op andere continenten. En nu het christendom daar flink aangewassen is, begint bijvoorbeeld de Afrikaanse theologie vraagtekens te zetten bij onze manier van denken. Vraagtekens waar we van kunnen leren.

TEKST RONALD WESTERBEEK

In Grace Church laat ik een filmpje zien over een Oegandees meisje dat als vondeling bij een christelijk weeshuis terecht komt. Ze heeft een kleurig touwtje om haar middel, dat is omgebonden door een 'witch doctor', die daarmee zegt: 'Zolang je onder mijn bescherming staat, hoef je niet bang te zijn voor boze geesten. Maar o wee als jij je aan mij onttrekt...' In het weeshuis wordt het touwtje symbolisch doorgeknipt en de vloek die over het meisje is uitgesproken wordt in Jezus' naam verbroken.

Ik ben benieuwd of onze Afrikaanse bezoekers dit gebruik kennen. En of! Een Ghanese zuster vertelt dat ze zelf ook naar de 'witch doctor' is gegaan met haar zoontje. 'Je moet je kind toch beschermen. We hebben dat touwtje niet afgedaan, hoor, want dat is gevaarlijk.'

Juju

Het mag inmiddels bekend verondersteld worden dat het zwaartepunt van het christendom is verschoven naar het zuidelijk halfrond. Westerse christenen vormen een minderheid in het wereldwijde lichaam van Christus. De gemiddeld christen is niet meer blank, Europees, modernistisch en liberaal, maar Afrikaans of Latino, en charismatisch in geloofsovertuiging. Westerse christenen mogen denken dat demonen niet werkelijk bestaan en dat de bijbelse verhalen over geestelijke

gebondenheid en exorcisme metaforisch begrepen moeten worden, maar het grootste deel van de wereldwijde kerk denkt daar anders over.

Voor de overgrote meerderheid van de niet-westerse christenen zijn ervaringen met kwade machten, geestelijke gebondenheid en de uitwerking van bezweringen, maar óók de mogelijkheid van bevrijding in de naam van Jezus Christus, uiterst reëel.

'In mijn kerk in Uganda is er elke zondag na de dienst de mogelijkheid om met je te laten bidden voor genezing en bevrijding,' vertelde ons gemeentelid Tamale onlangs nog op een kringavond. 'En wanneer je lid wordt van de gemeente krijg je altijd eerst pastorale counseling, om af te rekenen met zonden en kwade invloeden uit je verleden. Geestelijke bindingen worden verbroken en als het aan de orde is, worden demonen uitgeworpen. Vergeet niet dat er bij ons veel *juju* is, witchcraft, en bijna iedereen krijgt daarmee te maken.'

Het is cultureel-arrogant, benadrukken academische theologen als Kwame Bediako en Cephias Omenyo (beiden presbyteriaans en Ghanees), dat westerse christenen deze ervaringen nog altijd afdoen als 'primitief bijgeloof', soms 'suggererend dat wij nog door de Verlichting heen zouden moeten'. Wat hen betreft is het hoog tijd dat westerse theologen iets bescheidener

worden en erkennen dat ze misschien weleens iets zouden kunnen leren van de ervaringen van hun Afrikaanse en Aziatische broeders en zusters.

Passief

In een internationale kerk als ICF Amersfoort is dit aan de orde van de dag. In onze Engelstalige gemeente Grace Church leert de ervaring bijvoorbeeld dat vrijwel iedere Afrikaanse broeder of zuster in ons midden in meer of mindere mate te maken heeft – of heeft gehad – met 'witchcraft' of demonische belasting. Ja, er worden ook dingen gezegd die we wel degelijk als bijgeloof benoemen en door bijbels onderwijs proberen te ontcrachten, maar in het pastoraat komen we ook geregeld dingen tegen die onmiskenbaar demonisch van aard zijn. Wat doe je dan als kerk? Hoe ga je er in je pastoraat mee om?

Westerse zendelingen in Afrika hebben vaak gedacht dat het volstond om naar Christus te verwijzen (en soms is dat nog steeds de benadering van gereformeerde kerken). Afrikaanse bekeerlingen werden eenvoudigweg opgeroepen om zich niet meer bezig te houden met de geestelijke wereld en in plaats daarvan erop te vertrouwen dat je als christen veilig bent in Christus. Maar dat is te simpel en het doet geen recht aan de ervaringen van Afrikaanse christenen, benadrukt Omenyo bijvoorbeeld in een uitste-

In Grace Church leert de ervaring dat vrijwel iedere Afrikaanse broeder of zuster in ons midden in meer of mindere mate te maken heeft – of heeft gehad – met 'witchcraft' of demonische belasting, bijvoorbeeld via zogeheten 'witch doctors' (foto) (foto Hans Hillewaert / CC-BY-SA-3.0)

kend artikel over de opkomst van de charismatische kerken in Ghana (*Charismatic Churches in Ghana and Contextualization*). De geestelijke machten worden immers wel degelijk ervaren in het dagelijkse leven. Van de nieuwe, christelijke religie werd en wordt verwacht dat ze niet machteloos staat in die geestelijke strijd, maar actief bevrijding en bescherming biedt. De passieve opstelling van de zendingkerken, en de afwezigheid van een bediening van bevrijding en genezing, werkte in de hand dat Afrikanen het christelijke geloof lang zijn blijven zien als een vreemde, westerse religie, die geen antwoorden had op hun levensvragen. Het christelijke geloof bleef een 'extra' – baat het niet dan schaadt het niet – maar voor de werkelijke vragen en noden bleven Afrikaanse bekeerlingen terugvallen op pre-christelijke oplossingen. De passiviteit van de zendingkerken had, in de postkoloniale tijd, ook de opkomst van de zogeheten African Initiated Churches (AIC's) tot gevolg: kerken die wél wortelden in de Afrikaanse belevingswereld, maar veelal doorschoten in syncretisme, met genezings- en bevrijdingsrituelen die sterk vermengd waren met de pre-christelijke religies. Omenyo analyseert hoe de westerse zending serieus werk maakte van de eerste drie niveaus van contextualisatie – gedrag, waarden en overtuigingen –

maar verzuimde om het vierde niveau te onderkennen: de onderliggende wereldvisie. Het is de vraag, zegt Omenyo, in hoeverre een wereldbeeld verandert bij het aannemen van een andere geloofsovertuiging. Het valt in elk geval niet te verwachten dat Afrikanen die christen worden een *westers* wereldbeeld overnemen. Zeker niet als ze in het bijbelse wereldbeeld meer herkennen van hun eigen wereldbeeld dan van het moderne westerse wereldbeeld. 'Ik was verbijsterd,' zei een Nigeriaans gemeentelid een paar jaar geleden tegen me, 'toen ik ontdekte dat Nederlandse christenen die zichzelf als bijbelgetrouw zien geen geloof hechten aan het bijbelse spreken over demonen en gebondenheid. Hoe kan het dat jullie meer geloof hechten aan niet-christelijke filosofen dan aan Gods Woord?'

Heil

Het Afrikaanse wereldbeeld omvat – in al z'n diversiteit – een paar kernnoties, die theologen als Bediako en Omeyo herkennen in het bijbelse wereldbeeld:

- Er is een intrinsieke verbondenheid en onderlinge afhankelijkheid van al het leven op aarde, mens en natuur, als schepping van God.
- De mensheid is niet autonoom, maar afhankelijk van andere machten. God is de voortdurende bron van leven en herstel van leven. Maar er zijn ook kwade machten die opstaan tegen dit leven, machten van ziekte, dood,

chaos, onrecht en lijden.

- Er is geen strikte scheiding tussen onze materiële werkelijkheid en de geestelijke werkelijkheid, geen dichotomie tussen een natuurlijke en een bovennatuurlijke wereld: het is één wereld. Of in de woorden van Bediako: één 'sacramentele werkelijkheid'.
- Een mens is niet alleen een spirituele *ziel*, maar ook een denkend *brein*, en een *lichaam*. En je bestaat niet als autonoom individu, maar *in relatie* met anderen en met de geestelijke wereld. Ziel, geest, lichaam en relaties hangen altijd met elkaar samen. Ben je bijvoorbeeld ziek, dan heeft dat niet alleen te maken met je lichaam, maar het heeft ook spirituele, mentale en relationele dimensies. Dan ga je dus niet alleen naar een dokter, maar je gaat in elk geval ook op zoek naar mogelijke spirituele oorzaken en remedies.

In de Afrikaanse theologie klinkt veelvuldig het verwijt dat de westerse theologie het heil van God te veel heeft vergeestelijkt, alsof het alleen maar gaat om eeuwig behoud voor de ziel. Maar het heil van God brengt herstel en genezing voor alle dimensies van het leven. En de kerk is de plaats waar dit heil actief wordt bemiddeld. Dat verwachten Afrikaanse christenen dus van hun kerk.

Niet vertellen

Adequaat pastoraat mag niet voor-

Ervaringen met kwade machten én de mogelijkheid van bevrijding in de naam van Jezus Christus zijn in Nederland zeldzaam vergeleken met kerken op het zuidelijk halfrond. (foto Jaco Klamer)

bijgaan aan geestelijke noden die sterk ervaren worden. Maar hoe actief moet je je dan opstellen als het gaat om bevrijdingspastoraat? Kun je, eenvoudig gezegd, maar beter wachten tot het zich aandient? Multiculturele kerken als ICF Amersfoort kunnen niet om die vraag heen. Enkele jaren geleden deed ik vanuit de VU, onder begeleiding van dr. Sake Stoppels, een onderzoek naar contextualisatie in een Engelstalige katholieke parochie in Amsterdam-Zuidoost. De parochie bestaat tegenwoordig voor 80 procent uit niet-westerlingen, vooral Ghanezen en Nigerianen. Er gebeurt veel aan praktisch pastoraat, door pastorale teams van zowel westerlingen als Afrikanen. Je zou dus verwachten dat pastorale nood die te maken heeft met demonie hier inderdaad vanzelf wel aan de orde komt. De uitkomst van het onderzoek was echter verrassend. Er bleek in het geheel geen bevrijdingspastoraat plaats te vinden en alle westerse pastoraal werkers gaven aan dat dit ook helemaal niet aan de orde was: zulke pastorale problemen kwamen überhaupt niet voor in hun parochie. Tegelijk gaven alle Afrikaanse pastoraal werkers aan: 'Ja, veel Afrikaanse parochianen worstelen met demonische gebondenheid en occultisme, maar ze zullen het niet vertellen in de kerk.' Zelfs in deze multiculturele parochie met intensief pastoraat komt de problematiek niet spontaan boven water, terwijl veel parochianen er wel

mee worstelen. Wil je als geloofs-gemeenschap adequate pastorale zorg bieden, dan zul je er dus specifieke aandacht aan moeten geven.

Mogelijk

In Grace Church doen we dit onder meer door een jaarlijks gemeenteproject tussen Pasen en Pinksteren: 'Freedom in Christ'. In zes themadiensten en op de wekelijkse huiskringen gaan we dan intensief in op de vrijheid die we mogen ontvangen in Christus, inclusief de vrijheid van allerlei vormen van 'gebondenheid'. De focus ligt niet op demonen – laat staan op uitdrijving – maar op onze nieuwe identiteit in Christus.

Aan de orde komen onder meer:

- omgaan met hoe je bent grootgebracht (zowel goede als minder goede dingen kunnen van generatie op generatie worden doorgegeven);
- breken met niet-christelijke geloofsovertuigingen en praktijken;
- breken met zonde en het leren omgaan met de oorzaken van zondige patronen;
- vergeven van anderen en loskomen van verbittering.

Heel bewust benoemen we aspecten die te maken kunnen hebben met 'witchcraft' of demonie, onder meer door voorbeelden aan te halen vanuit de Afrikaanse context, zodat duidelijk is dat we hier weet van hebben en dat gemeenteleden ermee terecht kunnen bij het pastorale team. Tegelijk integreren we het in een breder pastoraal perspectief, waarbij de na-

druk ligt op genade en je identiteit in Christus, op groei in discipelschap en op vergeving en heling.

In de veilige setting van de huiskringen komt enorm veel aan de orde, van opvoeding tot vloeken die zijn uitgesproken over iemands leven en van beschadigde emoties tot hardnekkige zonden. De ervaring leert inmiddels dat vrijwel ieder Afrikaans gemeentelid in meer of mindere mate te maken heeft, of heeft gehad, met occulte invloeden en met angst hiervoor. Het mooie is dat de ervaring vooral ook leert dat bevrijding en genezing inderdaad mogelijk zijn bij Jezus Christus – soms door vergeving, soms door het breken met zondige gewoonten en soms door het verbreken van demonische bindingen en het wegsturen van een boze geest.

Wat we ook leren is dat Nederlanders net zo goed te maken hebben met geestelijke strijd en gebondenheid, ook al zijn de vormen dan anders. Er is een toenemende openheid voor pre-christelijke of oosterse spiritualiteit en transcendentale ervaringen. Ook komen we tieners tegen die horrorfilms en occulte films kijken en daarna last hebben van angsten en stemmen in hun hoofd. Daar waar mensen zich openen voor de geestelijke wereld en Jezus niet als Heer hebben, neemt satan terrein in. Meer dan ooit zal de kerk zich bewust moeten zijn van de roof die satan pleegt, en niet machteloos staan als mensen in nood bij ons aankloppen. Als westerse gereformeerden staan we daar vaak wat onwennig in. Wat is het dan goed om te beseffen dat we kunnen leren van onze broers en zussen in Gods wereldwijde kerk. Het begint met het eerlijk erkennen van de problematiek, om vervolgens met elkaar te zoeken naar bijbelse en pastoraal zorgvuldige manieren om hiermee om te gaan – als actieve bemiddeling van het heil dat we ontvangen in Christus. Waar Hij komt, moet de macht van het kwade wijken.

Ronald Westerbeek doet promotie-onderzoek (dogmatiek) aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en was kerkplanter van ICF Amersfoort (Grace Church & Oase).

Lied van de maand

Tien woorden in drievoud

Om gemeenten en predikanten hun weg te laten vinden in het nieuwe Liedboek dat in 2013 gepresenteerd werd, belicht

Opbouw iedere maand een lied. In deze editie de liederen 310, 311 en 312: drie varianten op de tien woorden.

TEKST FREDDY GERKEMA

'Ach of wij uw geboon betrachten' zal zeker voor 50-plussers een vertrouwde zin zijn. Zo begon het slotcouplet van de berijmde wet, dat niet zelden diende als een gemeentelijk antwoord op de lezing van de wet. Soms werden zelfs alle negen coupletten gezongen, maar of dat het helemaal was?

In het nieuwe Liedboek zijn drie varianten op de tien woorden opgenomen, die elk een eigen kleur hebben. De eerste (Lied 310), waarvan de tekst en de muziek afgedrukt zijn bij dit artikel, is een berijming van André Troost.

Troost herschreef de tien woorden in vijf coupletten, op de oude melodie van Psalm 140. De positieve inzet van het lied vind ik sterk. De nadruk ligt op de ene Heer en zijn bevrijdende kracht, met daarbij een brede aansporing: ga op de weg van zijn geboden. Dat brengt je als vanzelf in de buurt van psalmen als de 1e of de 119e. Troost laat deze wendingen in het vijfde couplet weer terugkomen en zet zo de tien woorden in het prachtige kader van Gods verlossing.

In de vijf coupletten doet hij niet veel meer dan de tien woorden even aanstippen, uitnodigend en prikkelend. En tussen de regels door schemert de waarschuwing voor de destructieve alternatieven.

De melodie van Psalm 140 vind ik mooi, maar gelet op de komende generaties had ik liever een nieuw, aansprekend alternatief gezien, met meer van de power van de gebeurtenissen bij de Sinai!

Siddering

Ik moet zeggen dat ik zelf een lichte aarzeling heb bij het zingen van de tien geboden. Zijn deze tien woorden daarvoor niet te veel van 'alzo hoge' opgelegd? Met Gods eigen vinger gegraveerd en in een huiveringwekkende ambiance uitgesproken? Past daarbij niet beter dat je ze hoort uit de mond van een eenling dan dat je ze samen zingt?

Ik proef dat ook in de andere varianten die in het Liedboek zijn opgenomen (zie www.opbouwonline.nl voor de teksten en de muziek). Lied 311 is de versie die Wim van der Zee jaren geleden schreef. Die begint met een couplet waarin de keuze van het volk wordt verwoord: 'Wij kiezen voor de vrijheid.' Dat is mogelijk geïnspireerd door Exodus 19, waar je Israël hoort zeggen: 'Wij zullen alles doen wat de Heer heeft gezegd.' Of door dezelfde soort krachtige, belijdende woorden die later in Jozua door het volk worden uitgesproken.

Bij Van der Zee hoor ik meer de aardse vader, die de geboden

310 Eén is de Heer, de God der goden

2 Houd zijn naam hoog, houd die in ere, veracht, misbruik de hemel niet; dankbaar zal ieder respecteren zijn dag, zijn rust – gedenk, geniet!

3 Sla wat het voorgeslacht ons leerde niet onnadenkend in de wind. Dood nooit wie zich niet kan verweren – wie drift bemint wordt ziende blind.

4 Breek geen verbond, voorgoed gesloten, blijf trouw aan wie u liefde gaf. Diefstal kan geen geluk vergroten; neem niet uw naaste vreugde af.

5 Leugen en laster? Valse goden! Begeerte baart slechts bitterheid. Ga op de weg van Gods geboden – er is geen god die zo bevrijdt!

van de Heer aan zijn kinderen doorgeeft, dan dat het me brengt in de sfeer van de Sinai, met de donder en de siddering. Lied 311 is zo een mild en mooi lied geworden, met een positieve insteek. Maar dat de tien woorden gegeven zijn op het scherpst van de snede, hoor je er niet meer in terug.

Belijdend

Nico Vlaming heeft deze lijn nog een stuk verder doorgetrokken in Lied 312 en van de tien geboden een belijdenis gemaakt, waarin de nieuwe werkelijkheid van liefde voor God en de naaste wordt uitgezongen. 'Wij geloven dat enkel liefde de dood overwint – dat wij elkaar trouw mogen zijn, zoals God zich met ons verbonden heeft.' Zo zoekt Vlaming in een paar woorden de binnenkant van de geboden zes en zeven op. Je merkt opnieuw dat als je de geboden samen probeert te zingen de stap naar een belijdend lied niet groot is. Daar zit een mooie kant aan en onbegrijpelijk vind ik het niet.

Drs. Freddy Gerkema is predikant van de NGK Amersfoort-Noord en lid van de redactie van Opbouw.

Geen as bewaren, maar vuur doorgeven

Als we onderwijsvernieuwers moeten geloven, moeten jongeren in onze moderne, digitale samenleving steeds meer zelf hun leerroute en levenspad gaan kiezen. Maar help je hen daar echt verder mee? Evangelische Hogeschool-directeur Els van Dijk denkt van niet. Onderwijs moet zich richten op de vorming van de gehele mens en daarbij zijn inspirerende, uitnodigende opvoeders hard nodig, schrijft ze.

TEKST ELS J. VAN DIJK

Op een dag waren drie mannen op weg naar een reünie van hun kloosterschool. Zoals dat dan gaat, haalden zij herinneringen aan hun leraren op. 'Mijn favoriete leraar,' zei de eerste, 'was een monnik die mij aanspoorde niet zo dogmatisch te leven, maar wat meer naar mijn gevoel te luisteren.' 'Nou,' zei de tweede, 'mijn favoriete monnik was een pater die mij aanraadde juist niet al te veel op mijn gevoelens af te gaan.'

De derde man zei: 'Ik ben het meest geholpen door een broeder die zwijgend met mij lange wandelingen maakte.'

Toen ze bij het klooster kwamen, werden ze gezamenlijk bij hun favoriete leraar binnengelaten. Het bleek één en dezelfde monnik te zijn...

Op de Evangelische Hogeschool zien wij studenten als jongeren die God op onze weg plaatst, elk met hun eigen levensverhaal, voor wie wij maatwerk hebben te leveren. Daarom vind ik bovenstaand verhaal zo inspirerend. Het is niet meer vanzelfsprekend dat

onderwijs vanuit die gedachte ingericht wordt. Onderwijsvernieuwers stellen dat onderwijs onderdeel gaat worden van de moderne digitale samenleving en dat ICT de belangrijkste sleutel tot beter onderwijs moet zijn. Zij menen dat vertellen wat waar is en hoe je moet leven geen recht doet aan het onderwijsproces van jongeren. Kennisoverdracht werkt niet meer volgens hen en bovendien is kennis onvoldoende om jongeren voor te bereiden op een ingewikkelde en voortdurend veranderende maatschappij. Het moet juist de jongere zelf zijn die zijn eigen leerroute en levenspad kiest.

Ik geloof van harte dat onderwijs veel meer is dan kennisoverdracht. Daarin gaat het namelijk om belangrijke waarden als geborgenheid, perspectief, oproepen van verlangen, zelfstandig kunnen denken, geloof en vertrouwen. Ik ben er eveneens van overtuigd dat architect zijn van je eigen leven voor kinderen en jongeren een onmogelijke opgave is. En als dat ook nog moet plaatsvinden in een

maatschappij waarin het individualisme is doorgeschooten in vrijblijvendheid, is het een verschrikking en zaai je angst en onzekerheid bij kinderen.

Herijking van de rol van de docent is noodzakelijk

We moeten jongeren niet dwingen volgens de eisen van een systeem, maar uitnodigen tot nieuwe mogelijkheden, hen meenemen naar nieuwe vergezichten, hen uitnodigen tot persoonlijke groei. Leren gaat niet alleen maar om de vraag wat je allemaal kunt, maar ook om de ontdekking van wie je bent.

Mensvorming

Het is belangrijk dat ons onderwijs zich met veel meer bezighoudt dan met kennisoverdracht. In tegenstelling tot de voorstanders van multimediale educatie pleit ik ervoor dat onderwijs meer en meer oog heeft voor brede

vorming, voor identiteitsontwikkeling, voor 'Bildung der Seele', voor duiding van de werkelijkheid.

Het vroegere 'Bildungsmodel' had het over vorming, waarbij jongeren door ouderen met autoriteit in een brede kennis en cultuur binnengeleid werden (normen en waarden maakten daarvan ten volle deel uit). Ik zie nog steeds waardevolle elementen in dit model.

Daarom voel ik mij ook thuis bij Martin Buber, die het wezenlijke ziet ontstaan in de ontmoeting. De kern is niet dat een mens (de volwassene) een mens (het kind) leidt of vormt of stimuleert of zich laat ontwikkelen, maar dat een mens een mens tegenkomt. Ontmoetingsrelaties zijn wederkerig. Dat lukt alleen in een context van aandacht, vertrouwen en veiligheid.

EH-Studiekeuze event 2014

Op vrijdag 7 maart 2014 vindt het EH-Studiekeuze event plaats, een event bedoeld voor alle middelbare scholieren van H4,5 en V5,6, mbo'ers, vmbo'ers niveau 4 en hbo'ers die een andere studie overwegen. Daarnaast is er een programma voor volwassenen (decanen, docenten, ouders, jeugdwerkers en -leiders). Tijdens deze dag wordt er door middel van workshops en presentaties aandacht geschonken aan alle vragen rondom studiekeuze, studeren en christen-zijn. Het programma voor volwassenen kent workshops over begeleiding van jongeren in de adolescentiefase: welke uitdaging ligt er voor volwassenen in het studiekeuze-proces? Het Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk participeert net als vorig jaar in het EH-Studiekeuze event. Zie voor meer informatie www.eh.nl.

De economie en de samenleving denken op korte termijn (opbrengstgericht), terwijl vorming juist tijd nodig heeft, omdat het om de ontwikkeling van karakters gaat, om mensvorming. Vorming laat zich niet leiden door concurrentie, prestatiegerichtheid, resultaatgerichtheid en werkdruk. Juist omdat vorming niet onder druk mag komen te staan, is het nodig een goede pedagogische relatie te onderhouden met kinderen en jongeren en is derhalve herijking van de rol van de docent noodzakelijk.

Kleurrijk

In het onderwijs kan de balans tussen relaties en prestaties gemakkelijk worden verstoord. Er wordt vaak een zware wissel getrokken op rationaliteit en effectiviteit. Prestaties worden dan belangrijker dan relaties, effectiviteit belangrijker dan affectiviteit.

Maar volgens mij moet het gaan om 'ganzheitliche Bildung'. Een pedagogiek van de aandacht, een integrale pedagogiek die zich richt op de gehele mens, op zijn gehele ontwikkeling. Deze pedagogiek wil de beperkende opvatting van leren, waarin alleen maar kennis wordt overgedragen, overstijgen. Naast aandacht voor cognitieve vorming is er ruimte voor geestelijke, sociale, ethische, praktische en morele vorming. Deze pedagogiek is gebaseerd op het motto: 'ora et labora'. De afwisseling van bidden en werken, van rust en activiteit, van bezinning en beweging, van stilte en gemeenschap, van motivatie en verlangen, van de integratie tussen hoofd, hart en handen.

Vorming is heel belangrijk en noodzakelijk om uit te groeien tot een evenwichtige en weerbare volwassen christen. Bij vorming gaat het om héél de mens. Het is te lang een misvatting geweest dat onderwijs zich vooral moet richten op het verstand, de kerk op het hart en het gezin op de ziel.

Tips van het NGJ

Ga als jeugdleider of jeugdouderling samen met je jongeren naar het EH-Studiekeuze event. Voor zowel jou als de jongeren zijn er workshops. Een mooie aanleiding om hierover met elkaar in gesprek te gaan. Jongeren hebben behoefte aan volwassenen die aandacht voor hen hebben. Dit jaar nemen christenen de tijd om echt naar jongeren te luisteren en hun leven met hen te delen. Download deze en andere trends via www.ngkjeugdwerk.nl/shareware onder het kopje artikelen en neem contact met ons op om hier verder over door te praten via ngj@ngk.nl

Ook de school moet naar mijn overtuiging de plaats zijn waar de verhalen verteld worden die richting geven en tot leven brengen. En de docent moet zelf dat verhaal (durven) zijn. Zoals Ghandi zei: 'Wees zelf de verandering die je in de wereld wilt zien.' Docenten moeten inspirerende mensen zijn, uitnodigende opvoeders, mensen die iets toe te voegen hebben aan de kaalheid van dit informatietijdperk. Kleurrijke mensen met geloof in een grote God. De school is de plaats waar de christelijke traditie levend gehouden en doorgegeven mag worden. Christelijk onderwijs gaat niet om het bewaren van as, de traditie, maar om het doorgeven van vuur! Dit is een prachtige opdracht, die we op de EH met verve proberen uit te voeren. Jongeren hebben behoefte aan en recht op volwassenen die hen met bezieling en overtuiging meenemen dit leven in. Samen in de naam van Jezus.

Drs. Els J. van Dijk is directeur van de Evangelische Hogeschool.

JONGEREN VERBINDEN

Vraag van een jeugtleider

Hoe ga je om met niveaoverschillen in een groep?

Jongeren zijn verschillend. Ze hebben hun eigen leerstijl, niveau en interesses. De één is wat intelligenter, de ander sportiever. De kerk is bijna de enige plek waar alle niveaus samenkomen. Dit past ook bij het beeld van de kerk: God heeft een gemeente bedoeld om elkaar aan te vullen en te ondersteunen. En iedereen draagt beperkingen met zich mee. Zo leren jongeren met elkaar omgaan. De één is niet beter of slechter dan de ander. Maar hoe maak je je club of catechese voor hen allemaal interessant?

Er zijn twee dingen die je kunt doen. Het eerste is het zoeken van verbinding. Praat over thema's waar ze allemaal mee bezig zijn. Schrijf eens voor jezelf of met je team op: wat zijn thema's waar alle jongeren iets mee hebben, enthousiast over zijn of mee worstelen?

Het tweede is verschillende 'stijlen' aanspreken. Er zijn jongeren die leren door iets eerst te doen. Anderen doordenken graag complexe vraagstukken, weer anderen verzamelen allerlei visies en nog weer anderen zijn vooral op zoek naar hoe ze het in de praktijk gaan toetsen. Probeer niet iedereen met één werkvorm aan te spreken, varieer in werkvormen: één werkvorm in je programma voor hoog en één voor laag niveau. Als je eens een programma hebt dat met name voor doeners interessant is, is dat niet erg. Richt je de volgende keer meer op de nadenkers.

Ben je benieuwd naar werkvormen die je kunt gebruiken? Neem eens contact op met het NGJ!

Filmtip ngk jeugdwerk

Filmpje

Sigh no more/a reflection of beauty-

Videokanaal

Vimeo NGK-Jeugdwerk

Een erg mooi en inspirerend filmpje. Goed om te kijken met je groep, maar misschien nog beter om zelf ook zoiets te maken. In dit filmpje schrijven jongeren op hun hand een negatieve gedachte of een negatief gevoel dat hen beïnvloedt. Naar aanleiding van hoe God naar ze kijkt en wat de Bijbel zegt (de uitleg vind je niet in het filmpje) vegen ze de negatieve woorden uit en plaatsen ze een nieuw woord. Dit filmpje leert ons dat we kunnen veranderen omdat Jezus is gekomen en ons vrijheid wil geven.

Quote

'Als je je identiteit op je vrienden baseert, of op het feit dat je geaccepteerd wordt en populair bent, zul je bovendien merken dat je je eigen normen geweld aandoet of elk weekend andere normen hanteert om je vrienden een plezier te doen.'

Uit: S. Covey, *Zeven eigenschappen die jou succesvol maken*, Business Contact, 2009, ISBN 9025424511.

Aan deze pagina's werkten mee:

Open Doors
Karen Scheele
Helma van de Beek
Marjorie Mulder

OpenDoors

Op de bres voor vervolgte christenen

Jeugdwerk in de vervolgte kerk, door Open Doors

Vreugde door bibliotheek en speelgoed

De foto is niet gemaakt in de betreffende kerk.

Het nieuwe jaar is aangebroken, maar de burgeroorlog in Syrië woedt voort. Miljoenen Syriërs zijn op de vlucht. Te midden van het geweld helpt Open Doors de bevolking via lokale kerken. Niet zo lang geleden kreeg een aantal kinderen in een dorpje in de buurt van de stad Homs op deze manier speelgoed en boeken cadeau. Wat dat teweegbracht in het dorp, lees je in een brief die iemand uit de kerk daar aan Open Doors stuurde:

In kerken in Syrië is de vreugde rond de geboorte van de Here Jezus vaak groot. Kinderen krijgen cadeautjes en spelen spelletjes. Maar nu is het oorlog. In een plaats vol brandhaarden, vuurwapens en conflicten tussen gemeenschappen is er geen plek voor vreugde en loopt alles anders.

In een klein christelijk dorp, niet ver bij Homs vandaan, geloven mensen niettemin in de Here Jezus en zijn kracht om de oorlog te stoppen. Hij kan vrede brengen in Syrië. Kinderen in dit dorp proefden een nieuw soort vreugde met kerst toen ze cadeaus ontvingen die christenen hadden gestuurd. In elk huis brachten deze cadeaus vreugde en blijdschap.

Niemand in Syrië denkt in deze tijd aan spelletjes of speelgoed voor kinderen; mensen zijn bezig met het fabriceren en verkopen van wapens. Wat we als kerk konden doen was geweldig, mooier dan we gedacht hadden. Er waren kinderen die huilten van blijdschap toen ze de spelletjes en cadeau-tjes zagen. Opnieuw ervoeren ze de vreugde en de nieuwe hoop van kerst. Het allerbelangrijkste cadeau was een grote bibliotheek met christelijke boeken en kindermaterialen. Dit was echt een verrassing voor de bevolking en voor de leiding van de kerk. De bibliotheek bevat christelijke boeken voor volwassenen en blijft de rest van het jaar in het dorp. Wij hopen dat er gauw vrede komt in Syrië en dat we andere mensen kunnen ontmoeten en trainen. Dank aan de Here Jezus voor alles en dank voor uw hulp bij het brengen van vreugde en vrede in dit land en voor zijn kinderen. Blijf voor ons bidden.

Interessante tweets door @ngkjeugdwerk

Tweets

www.opendoors.org.za

#Tweet: Dit jaar is er natuurlijk ook weer Shockwave! Geef je op en doe mee met dit wereldwijde gebeds-event. (via @ODUndergroundNL)

Over deze tweet: Open Doors organiseert in het weekend van 28 februari tot en met 2 maart het Shockwave-weekend. Een heel weekend waarin jongeren uit tientallen landen in kleine groepjes samen komen om te bidden. Ook jij kunt samen met je club of tiernegroep meedoen. Je kunt je aanmelden en dan ontvang je een Shockwavepakket. Kijk voor meer info op www.odshockwave.nl.

#Tweet: Tof nieuws: Belle staat op nr 8 bestverkochte boeken van christelijke uitgevers! Deel deze tweet en help ons naar nr 1! (via @huisvanbelle)

Over deze tweet: Belle is een magazine voor meiden tussen 12 en 17 jaar. Het staat boordevol artikelen over je geloof en je zelfbeeld, zoals leuke testjes en opdrachten, recepten en tips. En nu staan ze in de top tien van bestverkochte boeken. Leuk om zelf eens te kopen voor je tieners!

Opschrift

De bevrijdende kracht van het kruis

'Hij heeft ons gered uit de macht van de duisternis en ons overgebracht naar het rijk van zijn geliefde Zoon, die ons de verlossing heeft gebracht, de vergeving van onze zonden' (Kolossenzen 1:13-14).

TEKST TON VOS

We mogen de evangelische beweging dankbaar zijn dat zij de macht van de boze en de boodschap van bevrijding weer onder onze aandacht heeft gebracht. Laten we door de soms buitensporige uitingen heen kijken om het gelijk daarvan te incasseren, in het besef dat de overreactie een onbetaalde rekening van de traditionele kerken is.

Want is de kracht van het Evangelie bij ons in de praktijk niet versmald tot rationele overtuigingskracht? Weten wij nog wat het is dat het kennen van de waarheid een bevrijdende impact heeft op de macht van de zonde (Johannes 8:32)?

Met deze intellectuele versmalling is ook het zicht op de macht van de zonde en de macht van de boze vervlakt. Daarin hebben we ook onze eigen belijdenis verwaarloosd. Indringend wordt zowel in de Hei-

delbergse Catechismus (onder meer Zondag 52) als in de Dordtse Leeregels (V,4) de geestelijke strijd tegen de duivel beleden. Ook hier biedt het gereformeerd belijden verrassend meer dan we nu vaak beseffen en halen we nieuwe dingen uit andere tradities die we allang in eigen voorraad hadden! De meerwaarde van het gereformeerd belijden is de consequente concentratie op de gekruisigde Christus en de boodschap van vergeving en verzoening als het hart van het Evangelie dat ons 'bevrijdt uit alle macht van de duivel' (Zondag 1). Dit zwaartepunt kan ons ervoor behoeden om uit balans te raken door een eenzijdige en buitensporige focus op de macht van de boze.

Die gereformeerde concentratie is bijbels! Zo kan Paulus in Kolossenzen 1:32 de verlossing samenvatten in dat ene woord: vergeving. Zoals hij ook

in 2 Korintiërs 5:18 de prediking kan typeren als de 'dienst der verzoening'. Niet een aspect van de prediking, maar het hart daarvan! En daarom stelt hij in de verwarring van de Korintische gemeente kort en krachtig: 'Ik had besloten u geen andere kennis te brengen dan die over Jezus Christus – de gekruisigde' (1 Korintiërs 2:2).

Veelbetekenend schrijft hij van dat woord van het kruis dat het geen *woordenwijsheid* is, maar betoon van Geest en kracht (1 Korintiërs 1:17 en verder, en hoofdstuk 2:5). Door verzoening en vergeving wordt de relatie met God hersteld en komt zijn reddende kracht in ons leven (Romeinen 1:16).

Daarbij spreekt Paulus niet alleen over individuen, maar ook en allereerst over de gemeente als plaats waar God woont door zijn Geest. Als een

zondaar hardnekkig zonder Christus leeft en daarom uit de gemeente wordt verwijderd, wordt hij daarmee teruggezet in het machtsbereik van de satan!

Levensgevaarlijk

Het is opmerkelijk hoe vaak de Schrift vergeving en verlossing van de boze in een nauw verband plaatst. Het meest markant gebeurt dat in de laatste twee beden van het Onze Vader. Het gebed om vergeving en het gebed om verlossing van de boze staan niet los van elkaar, maar zijn grammaticaal gekoppeld door het 'en... en' (NGB), wat je kunt vertalen als: 'niet alleen, maar ook'. De verlossing van het kwaad heeft dus twee zijden: niet alleen het kwaad van onze zonden, die scheiding brengen, maar ook het kwaad van de boze, die de mens los van God (weer)

in zijn macht kan krijgen. De in deze bede genoemde verzoeking is dat wij ons op een weg begeven die ons op levensgevaarlijke afstand van God en zo weer terug in de macht van de boze brengt.

De Dordtse Leerregels verwoorden het zo: 'Daarom moeten zij voortdurend waken en bidden, dat zij niet in verzoeken geleid worden. Wanneer zij dit niet doen, bestaat niet alleen de mogelijkheid dat zij door het vlees, de wereld en de satan meegesleept worden en tot zware en afschuwelijke zonden gebracht worden, maar gebeurt het ook werkelijk dat zij daarin – en God laat dit rechtvaardig toe – soms worden meegesleept' (V,4).

Dezelfde samenhang vinden we ook in Jakobus 4:6: vanuit de juiste relatie met God kan een mens de duivel laten wegvlugten. Intiem verwoord in het slot van Psalm 6: 'Weg van mij, allen die kwaad doen! De HEER hoort hoe luid ik ween, de HEER hoort mijn roep om erbarmen, de HEER neemt mijn smeekbede aan.' Meer algemeen wijst Paulus in Filippenzen 4 op de verzekerde bewaring waarin God ons plaatst, als wij ons in het gebed aan Hem toevertrouwen. Deze samenhang van vergeving en bescherming of verlossing betreft ook de onderlinge relaties. Zo roept Paulus in 2 Korintiërs 2:10 op tot onderlinge vergeving, tegen de dreigende achtergrond van de satan en diens boosaardige bedoelingen. En in Efeziërs 4 waarschuwt hij dat de duivel zich kan nestelen in verstoorde en niet tijdig herstelde relaties. Geef de duivel geen voet tussen de deur! Veelzeggend in dit verband is dat in het Onze Vader in die ene bede om verlossing van het kwaad ook het elkaar vergeven is opgenomen. Hoe vreet kwaad niet door, met bovenmenselijke impact, zolang de vergeving uitblijft! Ook Johannes wijst in zijn eerste brief op de nauwe samenhang tussen het Evangelie van de verzoening, met de oproep tot een leven uit de liefde, en het overwinnen van de boze. Met als keerzijde dat wie niet liefheeft in de duisternis blijft, ja een kind van de duivel is!

Rule of engagement

Een kind van God of zelfs een hele

gemeente kan weer onder beslag komen van de boze. Dat komt vaak naar buiten in de onmacht om van zonden los te komen of Gods nabijheid weer te vinden of in de onmacht om als leden van één gemeente weer tot elkaar te komen. Dan heeft de boze een voet tussen de deur gekregen!

Van levensbelang is dan dat wij de bijbelse volgorde in acht nemen en ons eerst weer sterk maken in de Heer door in de weg van berouw en verootmoediging Hem te zoeken aan de voet van het kruis. Hoe gemakkelijk draaien we de volgorde om door eerst de strijd aan te gaan, om zo alleen maar meer in de macht van de duisternis verstrikt raken. Een van boze geesten schoongemaakt huis wordt zonder de vrede van God erger dan voorheen (Matteüs 12:43 en verder)!

Vlucht tot de Heer,

Hij zal voor u strijden

Geconfronteerd met de macht van de boze moet het Evangelie van het kruis altijd voorop gaan – onze voeten geschoeid met het Evangelie van de vrede. Dat is het woord dat de diepste duisternis doorbreekt, 'piercing the darkness' (Frank Perretti). Het motief in occulte verhalen dat het opgeheven kruis de duivel doet terugdeinzen heeft een kern van waarheid.

'Het gaat in de bevrijdingsbediening niet alleen om het uitdrijven van boze geesten. Zelfs niet in de eerste plaats. Ons eerste doel is dat de persoon in kwestie vrij zal zijn om zonder enige belemmering Jezus Christus lief te hebben, te dienen en te eren', schrijft Joost Verduijn in *Bevrijdingspastoraat*. Vlucht tot de Heer, Hij zal voor u strijden, is de eerste 'rule of engagement' in de geestelijke strijd. Maar daarmee is het niet klaar! Dan zullen wij vanuit Hem ook de invloed van de boze moeten bestrijden en terugdringen. Onder vasten en gebed. En daarbij kunnen we heel wat leren van onze evangelische broeders en zusters!

Ds. Ton Vos is predikant van de NGK Ede en lid van de redactie van *Opbouw*.

Wie is 'our God'?

TEKST MENKO BIEWENGA

Het kreeg in de pers al heel wat aandacht: het kritische artikel in *Soteria* (december 2013) van Hans Riphagen over hedendaagse aanbiddingsliederen. Nu is een kritische kijk op dit soort liederen op zich niet zo bijzonder; al heel wat gereformeerden van allerlei rang en stand hebben zich daaraan gewaagd. Maar het wordt een ander verhaal als de auteur een 'insider' is. En dat is deze Hans Riphagen: hij is baptist, als docent liturgiek verbonden aan het Baptistenseminarium in Barneveld en daarnaast binnen de Unie van Baptistengemeenten werkzaam als taakveldverantwoordelijke zending en diaconaat. Aanbiddingsliederen hebben een grote plaats gekregen in kerken en gemeenten over heel de wereld. Riphagen:

Waar je ook ter wereld evangelische of charismatische kerken binnengaat, er is een grote kans dat je mee kunt neuriën met de muziek. Lieder als 'How Great Is Our God', 'I Give You My Heart' en 'You're Worthy Of My Praise' zijn vertaald in alle grote wereldtalen en behoren tot het standaardrepertoire van de mondiale evangelische en pinksterkerken. Ze geven die kerken een gezamenlijke taal van aanbidding, veelal bepaald door welke liederen op een gegeven moment 'in' zijn. Ze vormen het spreken over God in al die verschillende lokale gemeenschappen en hebben zo grote invloed op het geloof van miljoenen christenen.

De informatie die Riphagen geeft over de commerciële achtergrond van veel van deze liederen is wel wat ontnuchterend:

Hedendaagse aanbiddingsmuziek is ontstaan als een christelijke variant op de popcultuur in het midden van de

jaren '60. De invloed van popcultuur blijft zichtbaar in de voortdurende oriëntatie op de jeugdcultuur, de prominentie van artiesten en de innovatieve industrie. Pete Ward, een Engels onderzoeker op het gebied van populaire cultuur en theologie, beschrijft in zijn boek 'Selling Worship' hoe de groei van hedendaagse aanbiddingsmuziek ons direct bij religieuze ondernemers, evangelische bedrijven en spirituele marketing brengt. Evangelische aanbidding is een markt geworden waar vele miljoenen in omgaan. De dynamiek op deze 'worshipmarkt' bepaalt welke liederen gezongen worden door miljoenen gelovigen, niet alleen in de kerk, maar ook thuis, in de auto of op het werk.

Vervolgens gaat Riphagen op zoek naar de godsbeelden in deze liederen. Omdat de Nederlandse liedcultuur sterk geënt is op de Engelstalige, gaat hij uit van de 50 in 2012 meest gezongen aanbiddingsliederen in de Verenigde Staten. Dan trekt hij een aantal conclusies:

De analyse laat zien dat de teksten betrekkelijk eenzijdig zijn. Het zijn liederen die gaan over de ontmoeting tussen de aanbidder en God. God wordt daarin veelal direct aangesproken en als aanwezig ervaren. Het zijn daarmee gebedsliederen die woorden van geloof en hoop geven aan de gelovige. Toch lijkt een aanzienlijk deel van de liederen niet in de eerste plaats over God, maar over de ervaring van de aanbidder te gaan.

De aanbiddingsliederen zijn vooral 'Jezusliederen' en missen een Trinitarisch belijden van God als Vader, Zoon en Geest. Jezus domineert het godsbeeld en verliest daarmee zijn rol als Middelaar. Ook zijn mensheid verdwijnt in de schaduw van een hoge christologie. Hij wordt zo tot een

machtige 'koning-god', die altijd aan onze kant staat. Er ontstaat hierdoor een godsbeeld dat de toets van de Bijbel en de heilsgeschiedenis niet kan doorstaan.

In de karakterisering wordt God met name beschreven als machtig, schoon en liefdevol, maar ontbreekt de nadruk op zijn trouw en zijn rechtvaardigheid. De liederen spreken in bijbelse zin over zijn eigenschappen, maar laten een eenzijdigheid zien in metaforisch taalgebruik en een onbalans in de beschrijving van Gods liefde.

Deze analyse van godsbeelden in hedendaagse aanbiddingsmuziek laat zien dat er verschillende kritische vragen gesteld moeten worden bij wat er gezongen wordt in evangelische en pinksterkerken. Door de dynamiek van de hedendaagse aanbiddingsmuziek, met de daarin gesignaleerde marktwerking, wordt er gezongen wat 'in' is en wat de populaire artiesten zingen. Het vraagt om kritische theologische reflectie om de vraag wie 'our God' is en hoe we tot Hem zingen in het midden van de gemeente te beantwoorden.

Boeiend om kennis te nemen van deze kritiek van binnenuit. Het lijkt me trouwens niet verstandig om nu vanuit een soort oergereformeerd instinct al te vlot ons gelijk te willen incasseren ('Zie je wel, wisten we toch? Zeiden we immers altijd al?'). Daarvoor is de aanvliegroude vanuit gereformeerd en evangelisch gedachtegoed toch te verschillend. Gooi dus het evangelische kind niet gelijk met het commerciële badwater weg. We hebben elkaar nodig. Zo bezien is dit een artikel dat christenen in Nederland hopelijk verder helpt, vooral door ons dicht bij elkaar te brengen.

Drs. Menko Biewenga is predikant van de NGK Enschede.

NGK Urk wil grotere betrokkenheid bij Israël

URK – De NGK Urk wil graag dat de Nederlands Gereformeerde Kerken gestalte gaan geven aan ‘de betrokkenheid bij en op Israël’. Dat staat in een voorstel voor de Landelijke Vergadering Zeewolde.

Het bevreemdt de Jeruzalemkerk, zoals de NGK Urk heet, dat er ‘binnen onze kerken weinig aandacht is voor Israël en de huidige situatie in het Midden-Oosten’. In andere kerkgenootschappen ligt dat anders. Zo spreekt de PKN in haar kerkorde uit ‘dat zij geroepen is gestalte te geven aan haar onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël en kent de CGK een lange traditie van verbondenheid met Israël. Die komt onder meer tot uiting in een deputaatschap Kerk en Israël, participatie in het Centrum Israël Studies en het uitzenden van een predikant als Israël-consulent naar Israël. In de GKv krijgt de verbondenheid met Israël en het

Aanpassen in: Jeruzalem (foto Berthold Werner). Inzetje: de Jeruzalemkerk in Urk. (foto Willem de Boer)

Joodse volk gestalte via de stichting Yachad, die de gemeenten bewust wil maken van de opdracht van de christelijke gemeente tegenover Israël.

Tegen die achtergrond be-

pleit de Jeruzalemkerk dat de NGK ‘gaat zoeken naar wegen om de betrokkenheid bij en op Israël als kerkverband gestalte te geven’. De NGK Urk denkt daarbij niet zozeer aan het opzetten

van een eigen NGK-orgaan, maar aan contact met CGK en GKv om de mogelijkheden van participatie in hun organisaties te onderzoeken. (adb)

Commissie Kerkrecht: geen ‘loslopende’ predikanten

ZEEWOLDE – De Commissie Kerkrecht en Beroepszaken (CKB) waarschuwt in haar rapport aan de LV Zeewolde tegen predikanten zonder gemeente. Aanleiding daartoe is het besluit van de NGK Heemstede met instemming van de regio Amsterdam-Haarlem om onbetaald verlof te verlenen aan ds. Norman Viss toen hij in 2011 terug naar Amerika ging om daar niet-predikantswerk te gaan verrichten. Daarmee lieten Heemstede en de regio hem predikant in de NGK blijven. De CKB betreurt het dat haar advies om deze weg niet op te gaan niet is opgevolgd en noemt de gekozen constructie in kerkrechtelijke zin ‘fundamenteel onjuist’. Volgens de commissie bepaalt het Akkoord van Kerkelijk Samenleven dat iemand alleen predikant kan zijn als hij of zij daadwerkelijk aan een gemeente is verbonden. Wie als predikant zijn ambtsver-

vulling in een gemeente beëindigt en ander werk gaat doen, verliest volgens artikel 10.1 automatisch ‘de naam en eer van dienaar van het Woord’, aldus de CKB. Het is volgens de commissie nooit mogelijk en evenmin de bedoeling geweest dat een predikant ‘bij overgang naar een andere staat des levens’ zijn naam van predikant zou kunnen behouden.

De commissie waarschuwt in haar rapport de kerken ‘tegen het dragen van ambtelijke verantwoordelijkheid voor een predikant waarmee geen feitelijke ambtelijke verbondenheid (meer) bestaat. Met alle begrip voor de wens om de predikant in zijn persoonlijke keuze tegemoet te komen, ontraden wij de kerken dan ook ten stelligste om een dergelijke verantwoordelijkheid op zich te nemen.’ (adb)

Voer voor jeugdleiders,
jeugdwerkers, jeugdouderlingen
en ouders:

het Opbouw-themanummer over tieners in de kerk

met interviews, trends, achtergronden
handreikingen en meer!

Bestel hem na via administratie@opbouwonline.nl

Beroepingswerk

Aangenomen naar Breukelen: kandidaat F.E. Schneider uit Apeldoorn.

Nieuwe gemeente in Zuid-Afrika

Op 2 februari is in Madadeni, Zuid-Afrika, de gemeente die ontstaan is uit het zendingswerk van ds. Sietse Veenstra geïnstitueerd als Gereformeerde Kerk. In de dienst, waarin ds. Patrick Motluong voorging, zijn ouderlingen en diakenen bevestigd. Ds. Sietse Veenstra is uitgezonden door de NGK Wormer en werkt via de Stichting Zending Zuid-Afrika.

Korte berichten

Ds. Gerrit van Keulen stopt met preken

WEZEP – Emeritus predikant Gerrit van Keulen uit Wezep stopt met preken. Hij heeft de afgelopen tijd ook voor 2014 nog ‘met veel genoeg’ preekafspraken gemaakt met diverse kerken, ‘maar ik besepte hoe langer hoe meer: dit kan alleen “bij leven en welzijn”’. De Wezeper emeritus hoop dit jaar tachtig te worden en geeft aan dat zijn gezondheidstoestand de laatste tijd zodanig is dat het beter is van deze afspraken af te zien. ‘Dat betekent dat ik de afspraken die voor 2014 gemaakt zijn dus niet kan nakomen.’

Ds. Van Keulen denkt ‘met weemoed’ terug aan de zondagen dat hij de gemeenten mocht dienen ‘met het heerlijke en ook ernstige Evangelie, de goddelijke boodschap van leven’, sinds hij in de jaren '50 van de vorige eeuw als student met preekconsent de eerste stappen zette op het preekpad. Zijn dank gaat uit naar de kerken die hem uitnodigden en ‘al-lereerst naar de HERE die mij deze dienst zo veel jaren gaf te vervullen’. Vanaf nu hoopt hij ook wat het preken betreft echt emeritus, uitgediend, te zijn.

Predikantsvrouwendag in Waal

Onder het thema ‘Wat heb jij nodig?’ wordt op woensdag 19 maart van 10.00 tot 16.00 uur de Predikantsvrouwendag georganiseerd in ‘de oude school’ naast het kerkgebouw van de NGK Langerak (Lekdijk 82a te Waal).

Tijdens de dag is er ruimte voor ontmoeting, zang, gebed en wandelen. 's Morgens geeft Hetty Verkruijssen een interactieve workshop rondom het thema: ‘Ontdek wat genade met je doet!’ 's Middags is er een creatief moment, verzorgd door Annette Smouter en Wilma Kurpershoek. Tussendoor is er een lunch.

Aanmelden kan tot 15 februari via predikantsvrouwendag@gmail.com of via 06-475 58 430. De kosten bedragen € 17,50 en moeten overgemaakt worden op NL74 INGB 0007 566 531 ten name van E.A. Vel Tromp-Janse, onder vermelding van ‘PV-dag 19 maart 2014’. Na opgave ontvangen de deelnemers begin maart bericht over de nadere invulling van de dag en een adressenlijst om carpoolen mogelijk te maken.

Persbericht